

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аудиту, обліку та
оподаткування
к.е.н., доцент
Олена МАГОПЕЦЬ
« » 2021 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Організація та методика обліку і аудиту залученого капіталу в
сфері аграрного виробництва»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООУД-20 М (1,4)
ОПП «Облік і оподаткування в
управлінні підприємницькою
діяльністю та державним
сектором економіки»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»

_____ Турта А.А.
« » 2021 р.

Керівник проекту
к.е.н., доцент

_____ Олена ЧЕРНОВОЛ
« » 2021 р.

Рецензент

к.е.н., доцент, доцент кафедри
економіки, менеджменту та
комерційної діяльності

_____ Тетяна РЯБОВОЛИК

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний
Кафедра аудиту, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма
Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
к.е.н., доцент
Олена МАГОПЕЦЬ
 « ____ » _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

- _____ Турта Анастасія Анатоліївна _____
 (прізвище, ім'я, по батькові)
1. Тема роботи (проекту)
Організація та методика обліку і аудиту залученого капіталу в сфері аграрного виробництва
2. Керівник роботи (проекту)
Черновол Олена Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент

 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
3. Строк подання роботи до захисту 16 листопада 2021 р.
4. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи
 (проекту) Метою роботи є вивчення організаційних та методичних аспектів обліку і аудиту залученого капіталу в сфері аграрного виробництва та розробка напрямків щодо їх удосконалення. Для досягнення поставленої мети в науковому дослідженні вирішуються такі завдання: досліджено теоретичні підходи до визначення сутності залученого капіталу як економічної категорії, об'єкта обліку та аудиту; розкрито законодавче регулювання відображення в обліку та звітності формування та руху залученого капіталу; розглянуто організацію та методику аудиту залученого капіталу; охарактеризовано діяльність досліджуваного підприємства та проведено аналіз показників його фінансово-господарської діяльності; проведено аудит облікової політики та організації обліку на досліджуваному підприємстві; досліджено стан обліку та аудиту формування та руху залученого капіталу на СТОВ «Правда»; наведено напрями розвитку обліку та аудиту залученого капіталу в сфері аграрного виробництва.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	02.10.2021 р. – 08.10.2021 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	09.10.2021 р. – 15.10.2021 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту випускної кваліфікаційної роботи	16.10.2021 р. – 01.11.2021 р.	Виконано
4.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	02.11.2021 р. – 12.11.2021 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	13.11.2021 р. – 15.11.2021 р.	Виконано
6.	Представлення випускної кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аудиту, обліку та оподаткування	16.11.2021 р.	Виконано

Дата видачі завдання
«27» вересня 2021 р.

Підпис керівника

Завдання прийнято до виконання
«30» вересня 2021 р.

Підпис здобувача

_____Черновол О.М.

(прізвище та ініціали)

_____Турта А.А.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Турта А.А. Організація та методика обліку і аудиту залученого капіталу в сфері аграрного виробництва. – Випускна кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2021.

В першому розділі розкрито економічну сутність залученого капіталу як об'єкта обліку та аудиту, нормативну регламентацію та методичні засади обліку та аудиту залученого капіталу. В другому розділі розкрито організаційно-економічні особливості господарювання та ведення обліку досліджуваного підприємства, викладено результати дослідження організації обліку та аудиту залученого капіталу на досліджуваному підприємстві. В третьому розділі запропоновано пріоритетні напрями розвитку обліку залученого капіталу, наведено підходи щодо удосконалення організації і методики аудиту залученого капіталу підприємств.

Ключові слова: капітал, залучений капітал, зобов'язання, кредиторська заборгованість, облік залученого капіталу, аудит залученого капіталу.

ANNOTATION

Turta A.A. Organization and methods of accounting and audit of borrowed capital in the sphere of agricultural production- Graduation qualification work on the second (master's) level of higher education in the specialty 071 "Accounting and Taxation" of the educational-professional program "Accounting and Taxation in Business Management and the Public Sector of Economy". - Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. - Kropyvnytskyi, 2021.

The first section reveals the economic essence of borrowed capital as an object of accounting and auditing, regulations and guidelines for accounting and auditing of borrowed capital. The second section reveals the organizational and economic features of management and accounting of the studied enterprise, presents the results of the study of the organization of accounting and audit of borrowed capital at the studied enterprise. The third section proposes priority areas for the development of accounting for borrowed capital, approaches to improving the organization and methods of auditing borrowed capital of enterprises.

Key words: capital, borrowed capital, liabilities, accounts payable, accounting of borrowed capital, audit of borrowed capital.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методичні засади обліку та аудиту залученого капіталу в аграрному виробництві	12
1.1. Теоретичні підходи до визначення сутності залученого капіталу як об'єкта обліку та аудиту	12
1.2. Нормативна регламентація та методичні засади відображення в обліку і звітності залученого капіталу	21
1.3. Порядок проведення аудиту залученого капіталу	28
Висновки до розділу 1	38
РОЗДІЛ 2. Сучасний стан організації і методики обліку та аудиту залученого капіталу на матеріалах СТОВ «Правда»	40
2.1. Організаційна характеристика СТОВ «Правда» та аналіз економічних показників його діяльності	40
2.2. Оцінка організаційних аспектів обліку та облікової політики СТОВ «Правда»	49
2.3. Облік та аудит розрахунків з кредиторами за товарними операціями СТОВ «Правда»	54
2.4. Облік та аудит розрахунків з бюджетом по обов'язковим платежам СТОВ «Правда»	61
2.5. Облік та аудит операцій по залученню фінансових ресурсів СТОВ «Правда»	70
Висновки до розділу 2	76
РОЗДІЛ 3. Напрямки розвитку обліку та аудиту залученого капіталу в сфері аграрного виробництва	78
3.1. Пріоритетні напрями розвитку обліку залученого капіталу	78
3.2. Удосконалення підходів щодо організації і методики аудиту залученого капіталу	82
Висновки до розділу 3	90
Висновки	91
Список використаних джерел	94
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми. Формування структури капіталу сільськогосподарських підприємств належить до пріоритетних напрямів діяльності аграрних формувань. При обмеженості фінансових ресурсів виникає потреба у теоретико-методологічному обґрунтуванні пошуку залучення джерел, які за своєю структурою, вартістю та можливостями залучення будуть прийнятними з урахуванням забезпечення збалансованого процесу виробничо-збутової діяльності сільськогосподарських підприємств.

Активізація трансформаційних процесів у аграрній сфері потребує оптимізації структури капіталу з метою забезпечення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств. Обмеженість власних фінансових ресурсів для аграріїв призводить до пошуку залучення джерел, які за своєю структурою, вартістю та можливостями залучення будуть прийнятними з урахуванням забезпечення збалансованого процесу виробничо-збутової діяльності сільськогосподарських підприємств. Особливості операційного, виробничого та фінансових циклів функціонування сільськогосподарських підприємств зумовлюють потребу у залученні капіталу в організацію процесу виробництва, переробки та її реалізації сільськогосподарської продукції. У цьому контексті виникає потреба у формуванні наявних джерел фінансування щодо забезпечення належного рівня платоспроможності та ліквідності аграрних формувань.

Для здійснення господарської діяльності сільськогосподарські підприємства, як суб'єкти підприємницької діяльності, крім джерел власного капіталу, використовують позикові засоби. Відповідно керівництво підприємства повинно володіти достатньою інформацією щодо обсягів та структури залученого капіталу. При цьому інформаційною базою виступає облік залученого капіталу.

Дослідженням питань формування, обліку та аудиту залученого капіталу приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема І.О.Бланк, Г.І.Базецька, О.О.Сініцин, Є.В.Мних, В.В.Сопко, Г.В.Савицька, О.Д.Василик,

Ю.М.Тютюнник, О.О.Шеремет, М.Г.Белуха, О.О.Мазарякі, Я.В.Соколов, Ю.Ф.Брігхем та інші.

Незважаючи на значний науковий внесок вчених у цій сфері, питання організації та методики обліку та аудиту залученого капіталу сільськогосподарських підприємств є найбільш дискусійним, потребує подальших досліджень, початку пошуку нових підходів та напрямів та вдосконалення наявних, особливо з урахуванням специфіки їхньої діяльності.

Все вищезгадане зумовило актуальність обраної теми випускної кваліфікаційної роботи, а також її мету та завдання.

Мета дослідження – вивчення теоретико-методологічних засад обліку та аудиту залученого капіталу та встановлення відповідності обліково-аналітичної практики аграрного підприємства вимогам чинного законодавства та управління.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети в науковому дослідженні вирішуються такі завдання:

- досліджено теоретичні підходи до визначення сутності залученого капіталу як економічної категорії, об'єкта обліку та аудиту;
- розкрито законодавче регламентування відображення в обліку та звітності формування та руху залученого капіталу;
- розглянуто організацію та методику аудиту залученого капіталу;
- охарактеризовано діяльність досліджуваного підприємства та проведено аналіз показників його фінансово-господарської діяльності;
- проведено аудит облікової політики та організації обліку на досліджуваному підприємстві;
- досліджено стан обліку та аудиту формування та руху залученого капіталу на СТОВ «Правда»;
- наведено напрями розвитку обліку та аудиту залученого капіталу у сфері аграрного виробництва.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження обрано діяльність аграрного підприємства, пов'язану з формуванням та рухом залученого капіталу. Дослідження проводились з використанням даних первинного, аналітичного,

синтетичного обліку, фінансової, податкової та статистичної звітності СТОВ «Правда» Новомиргородського району Кіровоградської області.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є організація та методика обліку та аудиту формування та руху залученого капіталу аграрного підприємства.

Інформаційне забезпечення проведених досліджень. Для дослідження вищезазначених питань були використані такі джерела інформації: дані первинного, аналітичного та синтетичного обліку СТОВ «Правда»; законодавчі та нормативно-правові документи України, що регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку та аудиту формування та руху залученого капіталу підприємств; економічна професійна література з обліку та аудиту залученого капіталу.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети випускної кваліфікаційної роботи використані як загальнонаукові методи (аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація), так і емпіричні (документування, розрахунково-аналітичні та балансово-звітні прийоми). Крім того, застосовані методи теоретичного узагальнення та порівняння для розкриття сучасного стану та напрямків розвитку обліку та аудиту залученого капіталу аграрних підприємств; комплексного та системного підходів – для дослідження якості організації обліку та аудиту операцій, пов'язаних з формуванням та рухом залученого капіталу підприємства; статистичні методи – для опрацювання статистичної інформації; методи формалізації – розробки облікової політики підприємства; моделювання – для відображення процедури обліку та аудиту з операцій з формування та руху залученого капіталу на досліджуваному підприємстві; абстрактно-логічні – для формулювання теоретичних висновків та узагальнень.

Результати, отримані в ході написання випускної кваліфікаційної роботи, полягають у вивченні, аналізі та узагальненні теорії та практики обліку та аудиту операцій з формування та руху залученого капіталу.

Теоретична та практична значимість отриманих результатів полягає в наступному:

- на основі дослідження теоретичних основ та практичних аспектів організації аудиту довгострокових та короткострокових зобов'язань розроблено алгоритм комплексної методики аудиту зобов'язань, що сприятиме посиленню контролю за обсягами залучених засобів та розробці заходів по їх мінімізації;

- одержали подальший розвиток елементи методики обліку та аудиту розрахунків з постачальниками, як однією із складових залученого капіталу, зокрема: форми реєстрів аналітичного обліку у розрізі окремих постачальників; форми внутрішньої звітності щодо елементів залученого капіталу; відповідно до міжнародних стандартів аудиту розроблено програму аудиту розрахунків з постачальниками та робочі документи аудитора;

- надано рекомендації щодо вдосконалення та формалізації облікової політики на досліджуваному підприємстві та узгодженні її з вимогами чинного бухгалтерського та податкового законодавства.

Практичне значення отриманих результатів дипломного дослідження у тому, що цей матеріал може бути використаний обліковими службами підприємств різних спеціалізацій та розмірів.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження оприлюднені на: II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери» (5-6 листопада 2020 р., м. Кропивницький); I міжнародній науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та учнівської молоді «Облік, оподаткування та контроль в управлінні (14 квітня 2021, м. Кропивницький).

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи обліку та аудиту залученого капіталу в аграрному виробництві» розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності залученого капіталу як об'єкта обліку та аудиту, досліджено нормативну регламентацію та методичні основи відображення в обліку та звітності залученого капіталу; розкрито порядок проведення аудиту залученого капіталу.

У другому розділі «Сучасний стан організації та методики обліку та аудиту залученого капіталу на матеріалах СТОВ «Правда» розкрито організаційну характеристику підприємства, проведено аналіз основних економічних показників його діяльності, викладено результати дослідження організації первинного, аналітичного та синтетичного обліку та аудиту операцій з формування та руху залученого капіталу.

У третьому розділі «Напрями розвитку обліку та аудиту залученого капіталу у сфері аграрного виробництва» запропоновано пріоритетні напрямки розвитку обліку залученого капіталу, наведено підходи до вдосконалення організації та методики аудиту операцій із залученого капіталу підприємств.

Обсяг роботи. Робота викладена на 106 сторінках, містить 18 малюнків, 33 таблиці, додатки, список використаних джерел налічує 123 найменувань та викладено на 13 сторінках.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні підходи до визначення сутності залученого капіталу в сфері аграрного виробництва

1.1. Теоретичні підходи до визначення сутності залученого капіталу як об'єкта обліку та аудиту

Для забезпечення нормального процесу фінансування суб'єктів господарювання незалежно від їх форм власності та організаційно-правового статусу виникає значна потреба у фінансовому капіталі конкретно, оскільки в основу функціонування всіх підприємств покладено фінансовий розрахунок, і саме формування складу та структури фінансових ресурсів є обов'язковою передумовою ефективного функціонування всіх підприємств. «Як відомо, основу будь-якого бізнесу становить власний капітал. Проте підприємству власних фінансів не завжди вистачає для покриття всіх своїх потреб (обсяг позикових засобів, що використовуються, значно перевищує обсяг власного капіталу). І тому вони поряд з власними фінансовими ресурсами використовують ще і позикові кошти на основі прийняття самостійних рішень щодо джерел залучення та напрямів їх використання» [98].

Тому дослідження суті понять «фінансовий капітал», «фінансові ресурси», «позиковий капітал» та їхньої ролі в господарській діяльності суб'єктів господарювання посідає також важливе місце в поглядах економістів сучасної економічної думки.

Так, Коваленко Л.О. та Ремньова Л.М. вважають, що «позиковий капітал – грошові кошти та інше майно, що залучаються для фінансування розвитку підприємства із зовнішніх джерел на платній поворотній основі» [55].

А.М. Поддєрьогін вбачає у позичковому капіталі «кошти, які залучаються для фінансування господарської діяльності підприємства на принципах строковості, повернення та платності» [99].

Л.С. Ситник зазначає, що «у ролі позикового капіталу виступають кошти, які залучаються для фінансування розвитку підприємства на зворотній основі» [110].

У поглядах В.І. Оспіщева «фінансовими ресурсами виступають грошові

кошти, що перебувають у розпорядженні підприємства та беруть участь у процесі відтворення». А позикові фінансові ресурси, на думку економіста, – це «ресурси, що тимчасово перебувають у розпорядженні підприємства і можуть використовуватися з метою досягнення статутних цілей. До них належать отримані кредити та кошти, мобілізовані на фінансовому ринку» [85].

Відповідно з нормами НП(С)БО 1 «позиковими ресурсами виступає заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди» [77].

На основі проаналізованих підходів щодо визначення поняття «позиковий капітал» можна сформулювати власне бачення визначення поняття, а саме: позиковий капітал – це складова частина загальної структури капіталу підприємства, яка являє собою додаткові фінансові ресурси, які підприємство одержує із зовнішніх джерел фінансування своєї діяльності на основі дотримання принципів їх залучення.

Залучений капітал у вигляді позикових коштів – це залучені з різноманітних джерел кошти для фінансування діяльності на принципах строковості, повернення і платності, які характеризують величину фінансових зобов'язань підприємства. Створення позикового капіталу потребує аналізу різних форм залучення капіталу, їх переваг та недоліків, способів залучення, класифікації позикових коштів, адже вони характеризуються різними ознаками.

Процес формування залученого капіталу підприємства передбачає його взаємодію з зовнішніми суб'єктами ринку: банками, постачальниками, державними органами та ін. Це потребує ухвалення певних фінансових рішень, які б забезпечували узгодження економічних інтересів всіх учасників. Саме тому, управління залученим капіталом підприємства набуває особливого значення і представляє собою складний та багатофакторний механізм, який включає систему принципів, завдань, функцій, методів розробки та реалізації управлінських рішень, що пов'язані з встановленням його оптимальних параметрів.

«Процес формування та використання капіталу в сфері аграрного

виробництва зумовлює необхідність дотримання основних принципів, а саме:

- урахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства. Процес формування обсягу і структури капіталу підпорядкований завданням забезпечення його господарської діяльності не тільки на початковій стадії функціонування підприємства, а й на перспективу;
- забезпечення відповідності обсягу залученого капіталу обсягам оборотних і необоротних активів підприємства;
- забезпечення оптимальності структури капіталу з позицій ефективного функціонування. Умови формування кінцевих результатів діяльності підприємства значною мірою залежать від структури капіталу, що використовується;
- забезпечення мінімізації витрат з формування капіталу із різноманітних джерел, що здійснюється у процесі управління вартістю капіталу підприємства;
- забезпечення високоефективного використання капіталу в процесі господарської діяльності шляхом максимізації рентабельності власного капіталу за припустимого рівня фінансового ризику» [5].

Виходячи з класичного розуміння поняття капітал як сукупності коштів та майна, з допомогою яких формується дохід, здійснено структурування джерел формування капіталу (рис. 1.1).

Виділяють наступні групи джерел формування капіталу підприємства: власні джерела, тобто джерела які можуть бути реалізовані підприємством безпосередньо; позикові джерела та залучені джерела, та джерела реструктуризації (організаційно-економічні) через зміну структури управління підприємством.

При формуванні структури та обсягу капіталу, необхідного для здійснення виробничо-господарської діяльності, доцільно визначити основні зовнішні та внутрішні фактори впливу, що визначають динаміку залучення та використання капіталу сільськогосподарськими підприємствами. Сукупність факторів можна поєднати у три групи: фінансово-економічні; організаційно-правові та інноваційно-управлінські (табл. 1.1). Врахування зазначених факторів забезпечить умови для управління процесом формування, розподілу та

використання капіталу з метою поступового забезпечення капіталізації сільськогосподарських підприємств.

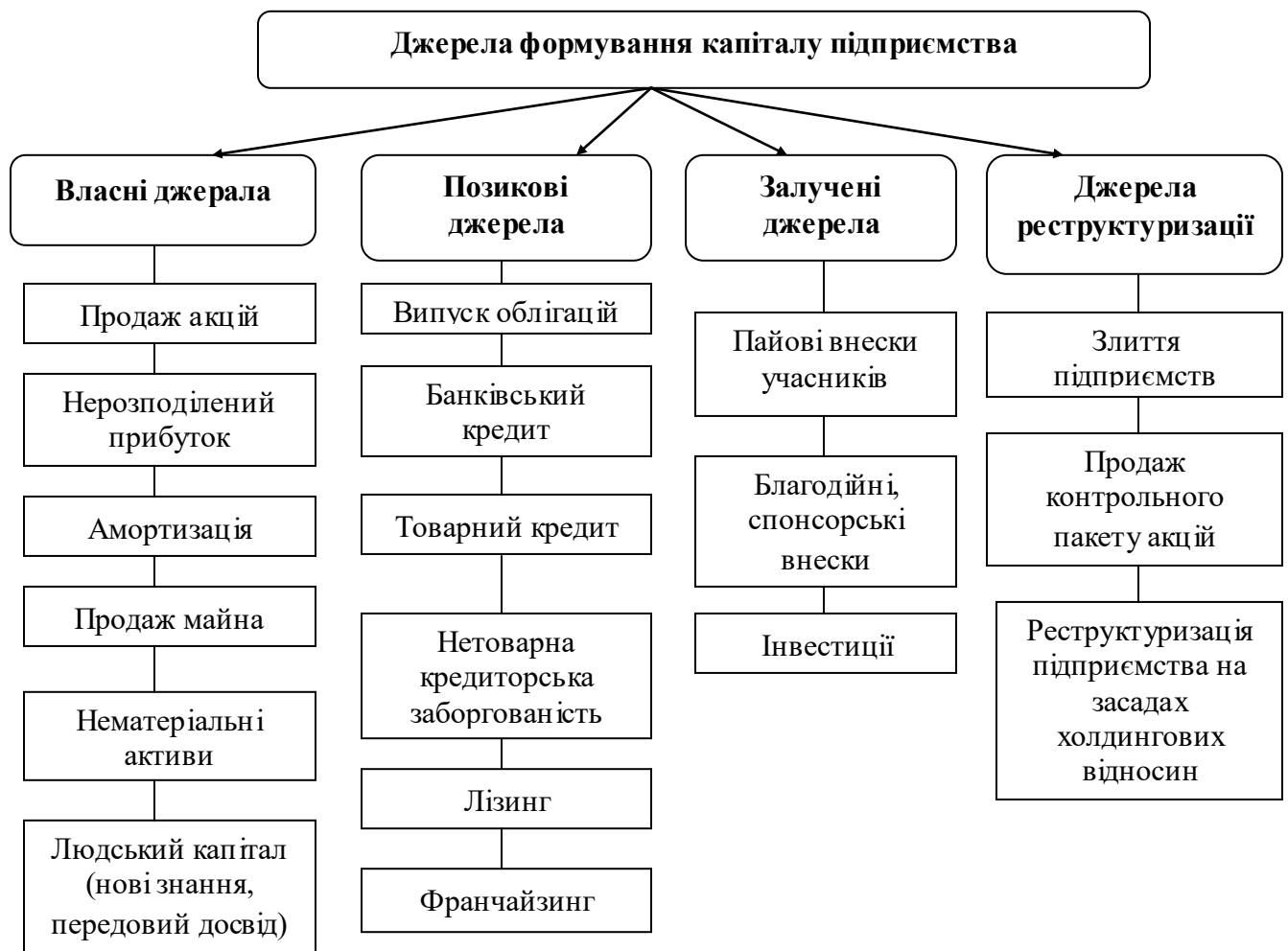

Рисунок 1.1 – Структура джерел формування капіталу підприємства

З огляду на природу залученого капіталу, його участь у виробничо-фінансовій діяльності суб'єкта господарювання, треба визначити його особливості як об'єкта обліку та аудиту та інших функціональних ознак, що впливають на систему управління ним у цілому.

Таблиця 1.1 – Фактори впливу на обсяг та структуру капіталу сільськогосподарських підприємств

Фактори зовнішнього середовища	Фактори внутрішнього середовища
1	2
Фінансово-економічні	
1) політика держави стосовно аграрного сектора економіки; 2) макроекономічні тенденції економічного стану держав; 3) інвестиційна привабливість аграрної сфери; 4) кон'юнктура внутрішнього та зовнішнього ринків сільськогосподарської	1) динаміка структури капіталу на підприємстві; 2) величина основного та оборотного капіталу на підприємстві; 3) співвідношення попиту та пропозиції на ринку сільськогосподарської продукції; 4) цінова політика підприємства на ринку сільськогосподарської продукції;

Продовження таблиці 1.1

1	2
продукції; 5) ступінь доступності аграріїв до зовнішніх джерел фінансування	5) ризики, пов'язані з виробництвом та реалізацією сільськогосподарської продукції
Організаційно-правові	
1) рівень нормативно-правового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств; 2) умови залучення капіталу аграріями на фінансовому ринку; 3) наявність державних субсидій для аграрного сектора; 4) розвиток інфраструктури аграрного ринка; 5) досягнення стандартів ЄС щодо організації та управління процесом виробництва та реалізації аграрної продукції	1) політика формування власного капіталу підприємства; 2) вартість залучення зовнішніх джерел фінансування капіталу; 3) форми та методи оптимізації обсягу та структури капіталу; 4) механізм розподілу капіталу за напрямками виробничо-господарської діяльності на підприємстві; 5) умови забезпечення капіталізації діяльності сільськогосподарської діяльності
Інноваційно-управлінські	
1) рівень та якість впливу державних інститутів на аграрну сферу національної економіки; 2) рівень соціально-економічного розвитку сільських територій; 3) рівень кооперації між фінансовим та промисловим капіталом в аграрній сфері	1) якість управління власним та залученим капіталом на підприємстві; 2) рівень застосування інноваційних технологій у сфері управління капіталом на сільгосппідприємстві; 3) резерви до збільшення розміру власного капіталу

Оскільки позиковий капітал відноситься до об'єктів бухгалтерського обліку, які належать до пасиву балансу підприємства, можемо визначити його специфічну характеристику як об'єкта бухгалтерського обліку виходячи із характеристики об'єктів і його роллю у в господарській та фінансовій діяльності підприємства (адресність, причинність, вартість об'єкту) (рис. 1.2).

Сучасна економічна наука головною метою залучення капіталу вважає забезпечення максимізації добробуту власників, що зумовлює зростання ринкової вартості підприємства. Тому залучення капіталу, організація його фінансового й управлінського обліку, аналіз ефективності його використання відіграють важливу роль у забезпеченні економічного зростання суб'єкта господарювання.

У спеціальній літературі залучений капітал як об'єкт бухгалтерського обліку розглядають з кількох позицій:

- «як зобов'язання» [3];
- «як грошові потоки» [120];

- «як джерело формування господарських засобів» [70].

Рисунок 1.2 – Визначення особливостей позикового капіталу як об'єкта бухгалтерського обліку

Виходячи з наведеного вище слід відмітити, що залучений капітал – об'єкт бухгалтерського обліку, який взаємодіє з іншими об'єктами. Наприклад, залучений капітал прямо залежить від майна підприємства – необоротних і оборотних активів як їх джерело. Це виявляється в одночасній і рівномірній зміні зазначених об'єктів, тобто зі збільшенням залученого капіталу, збільшується майно суб'єкта господарювання, і навпаки.

Залучений капітал перебуває в зворотному зв'язку з іншими джерелами засобів підприємства – об'єктами бухгалтерського обліку – такими як власний капітал. Тобто зі зменшенням розміру власного капіталу обсяг залученого капіталу збільшується, і навпаки. Водночас, розглядаючи залучений капітал як об'єкт обліку й аналізу, треба виділити такі його обліково-аналітичні параметри: обсяг залученого капіталу; структура капіталу; джерела залучення капіталу; термін залучення; умови залучення; вартість залученого капіталу.

На нашу думку, доцільно виділити такі етапи процесу бухгалтерського

обліку: спостереження, вимірювання, реєстрація, групування й узагальнення інформації в грошовому вираженні. Після визначення головних етапів облікового процесу доцільним виявити дію кожного з них на об'єкт – залучений капітал.

На початковому етапі під час спостереження фактів і явищ господарської діяльності, що є цілеспрямованим сприйняттям об'єктивної реальності, отримують якісну характеристику про залучений капітал наприклад «отримано кредит у банку», «погашено позику, надану іншим підприємством» та ін. Однак такі відомості не дають повної інформації про об'єкт і не можуть задовольнити управління в цілому. Потрібним атрибутом у цьому разі є використання окремих форм залученого капіталу, унаслідок чого розмір залученого капіталу на цей період буде сталим. Змінюючи елементи залученого капіталу, можна визначити якість цього комплексного об'єкта.

Облікова інформація передається в просторі і в часі. Тому виникає необхідність зберігати відомості, отримані на етапі спостереження і вимірювання. Цього можна досягти шляхом реєстрації даних про кількісні та якісні характеристики фактів і явищ фінансово-господарської діяльності підприємства. На цьому етапі відомості про залучений капітал відображають у договорах, платіжних документах, бланках цінних паперів тощо.

У результаті групування забезпечують накопичення даних про факти і явища, розкриття їхнього взаємозв'язку, виявлення закономірностей їхньої взаємодії, групування відомостей про залучений капітал на синтетичних рахунках і в реєстрах бухгалтерського обліку.

Завершальним етапом процесу бухгалтерського обліку є узагальнення інформації в грошовому вираженні, яке є перетворенням зареєстрованих і згрупованих даних у корисну для користувачів інформацію. З огляду на сказане вище слід відмітити, що на цьому етапі формується зміст показників звітності підприємства, тобто визначають відмінні риси й ознаки об'єктів обліку, відображені у цих показниках. У чинних формах звітності розмір залученого капіталу не виділяють в окремий показник, що, на нашу думку, є недоліком з погляду наочності у визначенні джерела формування майна підприємства.

Проте кожен з елементів залученого капіталу відображений у звітності суб'єкта господарювання.

Раціональність та правильність методичного забезпечення обліку залученого капіталу, методи та прийоми впливу на залучений капітал створюють фінансовий механізм управління залученим капіталом підприємства.

Важливою складовою фінансового механізму управління діяльністю підприємств є інформаційні потоки, що становлять основну базу для фінансового аналізу й ухвалення управлінських рішень. Проведення адекватної фінансової політики дасть змогу реагувати на мінливі умови господарської діяльності економічного суб'єкта.

Характерна особливість залученого капіталу як об'єкт обліку він є також і об'єктом аудиту, а отже, можна виявити тісний взаємозв'язок між обліком залученого капіталу і його аудитом. Одночасно залучений капітал, як специфічний об'єкт фінансових відносин є інструментом фінансового управління.

У ринковій економіці щораз більше зростає роль і значення фінансового аналізу, оскільки він є невід'ємною складовою ефективної господарської діяльності.

Фінансовий аналіз, з використанням облікової інформації дає змогу оцінити поточний та перспективний стан підприємства, можливі темпи його зростання, виявити доступні джерела для додаткового залучення капіталу, їхньої мобілізації, прогнозування місця підприємства на ринку капіталів.

На підставі викладеного вище можна стверджувати, що залучений капітал, як об'єкт бухгалтерського обліку і як об'єкт аналізу, має спільні характеристики, обґрунтовані сутністю цього поняття і його роллю у фінансово-господарській діяльності підприємства (взаємодія з іншими об'єктами, зміна в часі і тощо). Проте необхідно наголосити, що кожна з цих наук вивчає свої особливі аспекти залученого капіталу.

На рис. 1.3 показано відмінності між залученим капіталом – об'єктом бухгалтерського обліку і залученим капіталом – об'єктом економічного аналізу.

Рисунок 1.3 – Залучений капітал як об'єкт обліку й економічного аналізу

Всебічне дослідження визначає вибір різновидів аналітичного процесу, а також методичних прийомів і способів здійснення аналітичних процедур, що залежить від характерних особливостей залученого капіталу.

Сьогодні в працях таких провідних учених, як В.В. Ковальова [47], І.О. Бланка [3], Н.А. Русака, В.А. Русака [106], А.Д. Шеремета [123] та інших, аналіз залученого капіталу підприємства, як звичайно, виконано в рамках аналізу фінансово стану підприємства. Такий підхід цілком виправданий, оскільки значення цих найважливіших показників, що характеризують фінансовий стан підприємства залежить від розміру залученого капіталу підприємства.

Проте вважаємо за доцільне розглядати залучений капітал підприємства як самостійний об'єкт економічного аналізу, оскільки в кінцевому підсумку ефективність діяльності підприємства визначена саме його здатністю залучати джерела фінансування і забезпечувати їхнє прибуткове використання. Вимоги

економічного аналізу залученого капіталу суб'єкта господарювання за сучасних умов зумовлені широкими можливостями використання й інтерпретації одержаних під час аналізу:

- у разі визначення потреби в залученому капіталі;
- у разі вибору альтернативних джерел можливого покриття потреби;
- у разі оцінки фінансового стану та кредитоспроможності підприємства;
- у разі вибору контрагентів (постачальників, підрядчиків) тощо.

Оскільки метою аналізу залученого капіталу є вивчення стану та структури аналізованого об'єкта, тобто визначення джерел формування, оцінка виявлених у них змін з позиції впливу на фінансовий стан і ліквідність підприємства та обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансування його господарської діяльності, то напрями дослідження процесу залучення капіталу треба визначати відповідно до мети аналізу, потреб управління в отриманих результатах за такими напрямками: оцінка доцільності та необхідності залучення капіталу, аналіз їхнього ефективного використання.

Таким чином, залучений капітал як об'єкт обліку, аудиту та об'єкт фінансового аналізу має загальні характеристики, зумовлені сутністю цього поняття та його роллю в фінансово-господарській діяльності підприємства. Проте варто зазначити, що кожна з цих сфер наукової і практичної діяльності досліджує свої особливі аспекти залученого капіталу.

1.2. Нормативна регламентація та методичні засади відображення в обліку і звітності залученого капіталу

Сучасні умови економічного розвитку вимагають неухильного та поступового вдосконалення національної системи обліку. В даний час відбувається формування єдиної системи національного бухгалтерського обліку з відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Серед одних із важливих причин, що визначають перехід до єдиних стандартів, є уникнення неузгодженостей у процесі ведення обліку та формування фінансової звітності, що виникають внаслідок використання різних

принципів національних та міжнародних вимог.

В міжнародних стандарта обліку та звітності не міститься визначення власного капіталу. Деякі трактування цього поняття містяться у МСФЗ № 1 – про розкриття інформації у звітності, у МСФЗ № 39 наведена класифікація фінансових інструментів, що визначаються як капітал й зобов'язання, у МСФЗ 10 наводиться інформацію щодо дивідендів, викуплених акцій тощо.

З наведеного вище випливає, що у міжнародній практиці відсутній стандарт, який регламентує порядок обліку капіталу. А отже, немає цього у вітчизняній реалізації МСФЗ. Проте капітал є складним об'єктом, облік якого у вітчизняній практиці потребує чіткої регламентації з урахуванням організаційно-правових форм власності та інших, інших особливостей здійснення господарської діяльності.

Значну питому вагу у джерелах формування майна підприємства займають позикові кошти, зокрема кредиторська заборгованість. Кредиторська заборгованість є одним із джерел формування коштів для підприємств і тому виступає складовою господарських операцій економічних суб'єктів з точки зору їх фінансової стабільності. Однак залучення позикових коштів останнім часом спрямовано не на розвиток виробництва, а навпаки, на погашення своїх зобов'язань перед іншими кредиторами.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», «зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють економічні вигоди» [81].

Розкриття інформації про зобов'язання у фінансовій звітності - один із шляхів надання інформації про наявні зобов'язання в разі, якщо неможливо відобразити її на рахунках пасиву, але за встановленими вимогами до звітності вона має бути наведена, особливо це стосується непередбачуваних зобов'язань. У П(С)БО 11 «Зобов'язання» визначено основні вимоги щодо розкриття інформації про наявні зобов'язання в фінансовій звітності. Відповідно до нього «зобов'язання визнається і відображується в обліку, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у

майбутньому внаслідок його погашення» [83].

З метою бухгалтерського обліку, відповідно до національних стандартів, зобов'язання класифікуються наступним чином (рис. 1.4).

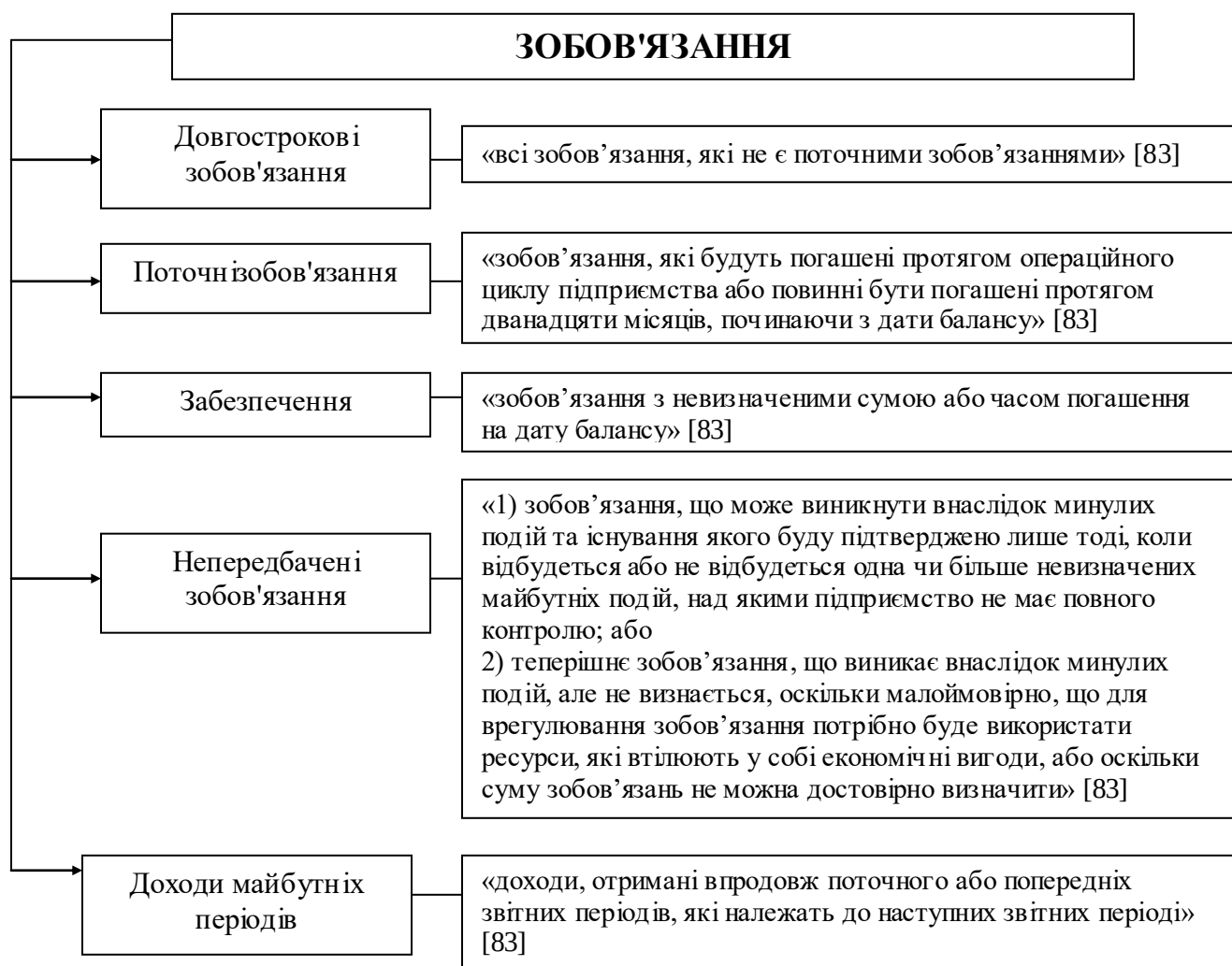

Рисунок 1.4 – «Класифікація зобов'язань відповідно до П(С)БО 11» [83]

Завдяки дії принципу безперервності оцінка зобов'язань суб'єкта господарювання здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме й надалі.

Нормативна база з бухгалтерського обліку в Україні щодо оцінки об'єктів бухгалтерського обліку при їх визнанні і відображенні в балансі загалом відповідає міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Однак, як у міжнародних так і в національних стандартах, немає чіткого формулювання за якою оцінкою мають оцінюватися об'єкти бухгалтерського обліку при визнанні та відображенні у фінансовій звітності.

На рисунку 1.5 наведено визначення балансової вартості зобов'язань

відповідно до міжнародних стандартів.

Рисунок 1.5 – Види оцінок зобов'язань у міжнародній практиці (розроблено на основі джерел [67])

Як у вітчизняній, так і в міжнародній, практиці найчастіше використовується історична собівартість. Однак у багатьох МСФЗ та МСБО згадується оцінка активів і пасивів за справедливою вартістю (fair value). Згідно МСБО 18 «Дохід» під справедливою вартістю розуміється «сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість в операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами» [67]. МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» визначає «справедливу вартість як ціну, яка була б отримана за продаж актива, або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки. Справедлива вартість - це оцінка на основі даних ринку, а не оцінка, характерна для суб'єкта господарювання» [67].

Справедлива вартість - це вид оцінки, який найточніше відображає

вартість майбутніх економічних вигід, які будуть отримані (що стосується активів) або будуть зменшені (що стосується зобов'язань). Вона суттєво відрізняється за розміром від вартості виконання зобов'язання згідно із договірними умовами - історичної собівартості. Основним недоліком оцінки за історичною собівартістю є те, що фіксовані ціни не відповідають існуючій дійсності та сумі доходів або витрат за господарськими операціями у майбутньому.

У примітках до фінансової звітності наводиться така інформація: «сума та строки погашення зобов'язання, яке було виключене із складу поточних зобов'язань відповідно до п. 8 П(С)БО 11 з обґрунтуванням причин цього; перелік і суми зобов'язань, що включені до статей балансу «Інші довгострокові зобов'язання», «Інші поточні зобов'язання» [83].

Господарський кодекс України (ГКУ) «встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності, яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності» [16]. ГКУ має на меті «забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України» [16].

Унаслідок здійснення підприємством господарських операцій виникають «зобов'язання, пов'язаних з отриманням товарів і послуг з відстроченням платежу. Майнові відносини між суб'єктами господарювання, що виникають у результаті здійснення таких операцій, набувають характеру цивільно-правових зобов'язань» [122].

Стаття 510 Цивільного кодексу України (ЦКУ) наголошує «У силу зобов'язання одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію, як-от: передати майно, виконати роботу, сплатити гроші, або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку» [122]. Із цього визначення випливає, що в будь-якому зобов'язанні розрізняються: суб'єкти; об'єкти; зміст зобов'язання, що забезпечує індивідуалізацію зобов'язання, у кожному

конкретному випадку та обумовлює особливості організації облікового й контрольного процесів.

«Суб'єктами зобов'язання виступають як фізичні, так і юридичні особи. Це: кредитор – особа, якій належить право вимоги; боржник – особа, яка несе обов'язок, що відповідає праву вимоги кредитора. Кожний із суб'єктів зобов'язання має права й обов'язки, юридичне однакове положення і не підпорядкований іншому. Об'єктом зобов'язання є те, на що спрямовані права і обов'язки суб'єктів. Кредитор має право вимагати від боржника, а боржник зобов'язаний вчинити на користь кредитора певну дію: передати майно, виконати роботу, сплатити гроші [122]. Отже об'єктами зобов'язань є певні дії. Наприклад, у договорі купівлі-продажу продавець зобов'язаний передати майно, а покупець – оплатити його. Зміст зобов'язання становлять права, вимоги кредиторів й обов'язки боржника.

Для ефективної організації бухгалтерського обліку зобов'язань важливим є визначення моменту їх виникнення, оскільки юридичний та економічний аспекти щодо цього не збігаються. Так, у момент підписання угоди на поставку товарів виникає юридичне зобов'язання, суть якого полягає в тому, що воно підлягає виконанню в майбутньому. У бухгалтерському обліку таке зобов'язання не знаходить відображення, оскільки воно не є борговим.

У бухгалтерському обліку зобов'язання реєструються лише тоді, коли у зв'язку з ними виникає заборгованість. Як правило, заборгованість виникає після одержання прав використання товарів і послуг. Разом з тим, невиконання укладеної угоди може призвести до штрафних санкцій, заборгованість за якими також має відображатись в бухгалтерському обліку.

Цивільний Кодекс України також регламентує основи правовідносин позики, кредиту та комерційного кредиту [122].

Окремі статті ГКУ присвячені регулюванню кредитних операцій, у тому числі оформленню кредитних відносин з клієнтами [16].

Розрахунки за товарними операціями між підприємствами по договірним зобов'язанням здійснюються згідно з Інструкцією про безготівкові розрахунки

в Україні в національній валюті № 22 від 21 січня 2001 р. зі змінами № 173 від 10.05.2004 за такими формами як: розрахунки платіжні дорученням та чеками. При цьому підприємство має право самостійно обирати форми розрахунків з контрагентами.

Розрахунки між підприємствами та фізичними особами готівкою здійснюються на підставі Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого Постановою Правління НБУ за № 148 від 29.12.2017 р.

Відповідно до Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку від 29 грудня 2000 р. № 356 інформація про наявність та рух зобов'язань узагальнюється в реєстрах синтетичного та аналітичного обліку. Дані методичні рекомендації визначають такі облікові реєстри для відображення в обліку зобов'язань: довгострокові та короткострокові кредити банків відображаються в Журналі 2 та Відомостях аналітичного обліку до нього; поточна кредиторська заборгованість відображаються в Журналі 3 та Відомостях аналітичного обліку до нього в розрізі окремих кредиторів.

Порядок відображення кредитних операцій в бухгалтерському обліку регулюється П(С)БО 11 «Зобов'язання» зі змінами та доповненнями [83].

При цьому «довгостроковий кредит банку є зобов'язанням, на яке нараховуються відсотки та яке підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Його треба розглядати як довгострокове зобов'язання, якщо первісний термін погашення був більшим, аніж дванадцять місяців та до затвердження фінансової звітності існує угода про переоформлення цього зобов'язання на довгострокове. Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю [83]. У відповідності до П(С)БО 11 «теперішньою вартістю є дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка буде очікувано необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства» [83].

Розглянутими вище нормативними документами, які регулюють організацію складових залученого капіталу підприємства та їх відображення у

обліку і звітності має бути забезпечене кожне робоче місце бухгалтера відповідального за певну ділянку обліку, як у паперовому, так і в електронному вигляді. Наявність такої бази є обов'язковою та сприяє полегшенню праці облікових працівників.

1.3. Порядок проведення аудиту залученого капіталу

Аудит є невідомою складовою внутрішнього контролю формування та руху залученого капіталу. При цьому метою аудиту позикового капіталу є перевірка достовірності показників фінансової звітності щодо нього та відповідності ведення бухгалтерського обліку вимогам чинного законодавства.

Завдання аудиту позикового капіталу визначаються його власником з метою сприяння раціональному використанню складових залученого капіталу на всіх стадіях обігу. Основні завдання аудиту позикового капіталу представлено на рисунку 1.6.

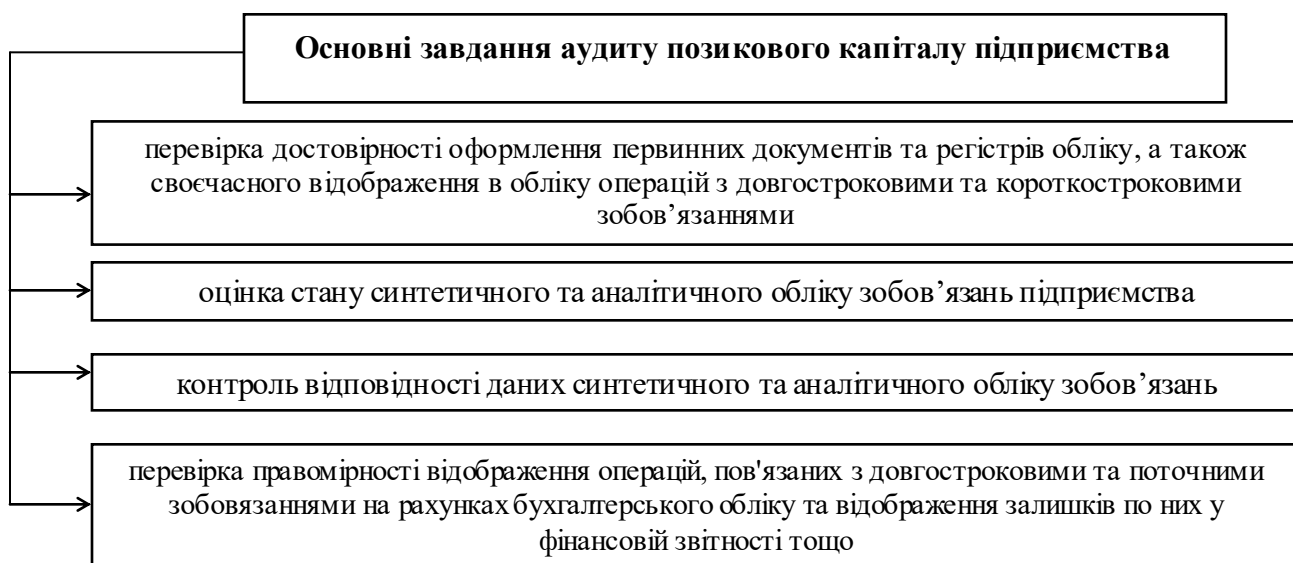

Рисунок 1.6 – Основні завдання аудиту позикового капіталу

При прийнятті рішень сільськогосподарськими підприємствами стосовно залучення фінансових ресурсів на довгостроковій основі більш поширеним є проведення аудиту саме потенційним кредитором на предмет виявлення платоспроможності позичальника. На нашу думку, для сільськогосподарського підприємства на етапі прийняття рішень стосовно залучення фінансових ресурсів на платних засадах є необхідним проведення попередньо аудиту

спрямованого на визначення доцільності (за критерієм ефективність залучення ресурсів), а також здійснення розрахунків за різними варіантами відповідно до потенційних кредиторів та можливих різних умов кредитування. При здійсненні операцій пов'язаних із залученням коштів на умовах товарного кредиту (отримання майнових ресурсів від постачальників на умовах послідууючої оплати та коштів від покупців на умовах попередньої оплати) на етапі попереднього аудиту є необхідним визначити доцільність застосування цінових параметрів та умов угоди. Поточний аудит залученого капіталу спрямовується на контроль тотожності кредиторської заборгованості господарства та кредитора, а також визначення доцільності і можливості погашення кредиторської заборгованості, її кваліфікації як поточної або простроченої. Одним з важливих методів аудиту залученого капіталу є фінансовий аналіз.

На нашу думку, основний результат процедур фінансового аналізу на етапі попереднього аудиту спрямованому на прийняття рішень щодо доцільності залучення тих чи інших джерел є розрахунок ефективності використання залучених ресурсів та проведення порівняльного аналізу за наявності різних варіантів. На етапі послідууючого аудиту при здійсненні аудиту фінансового стану є необхідним за використання різних прийомів та методів зробити висновок про відповідність структури капіталу (співвідношення власного та залученого) оптимальним параметрам. При здійсненні обов'язкового аудиту аудитори користуються загальними критеріями які не мають галузевого забарвлення і не розраховані адресно для сільськогосподарських підприємств з врахуванням організаційної форми та розмірів господарювання. На нашу думку, це є неприйнятним і ставить під сумнів як об'єктивність висновків так і доцільність прийняття на їх основі управлінських рішень. Також, на результати процедури фінансового аналізу як складової аудиту структури залученого капіталу безпосередньо впливає облікова політика сільськогосподарського підприємства та її відповідність чинному законодавству в частині обліку розрахунків з кредиторами та представлення у фінансовій звітності зобов'язань, що обумовлює на першому

етапі аудиторських процедур необхідність вивчення облікової політики.

Кінцевий результат аудиту складових залученого капіталу забезпечується застосуванням відповідних методів, прийомів та процедур аудиту. Класифікація методів та прийомів аудиту залученого капіталу наведено на рисунку 1.7.

Рисунок 1.7 – Класифікація методів та прийомів аудиту залученого капіталу

В процесі аудиту складових залученого капіталу підприємства застосовуються різні методичні прийоми у відповідності до поставленого та затвердженого завдання аудиту.

Існує також таке поняття, як методичне забезпечення аудиту і воно представляє собою нормативну базу аудиту (закони, постанови, накази, інструкції з обліку та звітності, оподаткування, а також концептуальна основа обліку і аудиту, наказ про облікову політику підприємства, методичні та розпорядчі документи підприємства тощо).

Метою аудиту зобов'язань підприємства є виявлення достовірної інформації щодо наявності зобов'язань у підприємства перед кредиторами, повноти та своєчасності відображення первинних даних в регістрах обліку та звітності, дотримання вимог нормативних документів щодо обліку зобов'язань, а також відповідності його прийнятій обліковій політиці.

Основними джерелами інформації в ході проведення аудиту зобов'язань є облікові регістри та звітність підприємства. При цьому аудиторі необхідно

організувати свою роботу таким чином, щоб у повній мірі відобразити всі сторони діяльності підприємства та відповідність інформації ,представленій фінансовій звітності підприємства.

Важливо зазначити, що ключовим джерелом інформації в процесі аудиту зобов'язань підприємства є облікові реєстри та фінансова звітність. Відповідно аудиторі необхідно організувати свою роботу таким чином, щоб у повній мірі відобразити всі сторони діяльності підприємства, яке перевіряється настільки, настільки вони відповідають представленій фінансовій звітності. При цьому слід відмітити, що дослідження аудитора в процесі перевірки зобов'язань не можуть обмежуватися тільки вивченням бухгалтерських документів, оскільки обсяги документального відображення господарських операцій щодо зобов'язань значно ширші. В процесі аудиту необхідно також використовувати дані управлінського та оперативного обліку, експертних висновків, інформації з діловодства тощо.

Важливо відмітити, що «у процесі розвитку аудиторської діяльності, еволюції методології, методики та технології аудиту відбувся процес переорієнтації із виявлення помилок, зловживань та шахрайства на висловлення незалежної думки щодо законності, об'єктивності та своєчасності фінансової інформації підприємства. Викриття шахрайства не є метою аудиторської перевірки зобов'язань підприємств і розглядається аудитором лише як одна з причин помилок у фінансовій звітності. Аудиту підлягають сфери підвищеного ризику, а отже, при аудиті зобов'язань підприємств розглядаються лише помилки і відхилення, що суттєво впливають на рішення користувачів фінансової звітності» [18].

Розглянемо послідовність здійснення аудиту зобов'язань відповідно до етапів його проведення (рис. 1.8).

Рисунок 1.8 – Етапи проведення аудиту зобов'язань підприємства

Кожен етап передбачає здійснення аудиторських процедур, порядок виконання яких визначається Міжнародними стандартами аудиту [69] та залежить від особливостей діяльності підприємства в цілому, організації і методики бухгалтерського обліку зокрема. Так наприклад, на характер і час аудиторських процедур може впливати те, що деякі дані обліку та інша інформація існують лише в електронній формі або виникають в конкретні моменти та періоди часу. На рис. 1.9 узагальнено аудиторські процедури, згідно з МСА 500 «Аудиторські докази» [69], що може використовувати аудитор у ході перевірки зобов'язань підприємства.

При проведенні аудиторської перевірки аудитору необхідно отримати достовірну та надійну інформацію, яка дає можливість на її підставі зробити незалежні висновки про достовірність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства, що перевіряється. Така інформація в аудиті називається аудиторськими доказами – фактом, який може стати підтвердженням або спростуванням наявності тієї чи іншої події, прийнятого управлінського рішення, проведеної господарської операції.

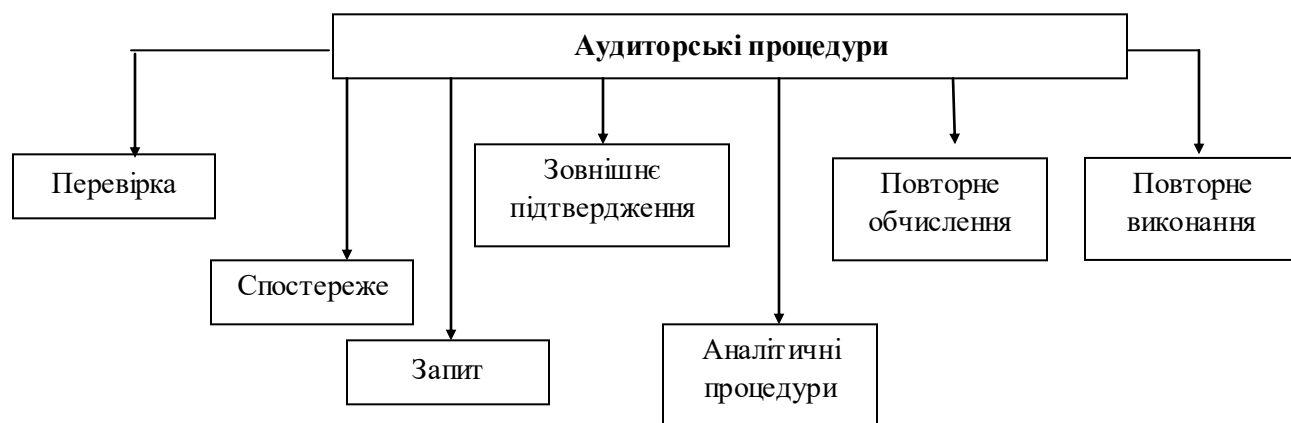

Рисунок 1.9 – Аудиторські процедури перевірки зобов'язань підприємства

Початковим етапом аудиторської перевірки зобов'язань є планування (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Змістовні складові загального плану аудиту зобов'язань підприємства

Етапи аудиту	Зміст робіт	Джерела інформації
Підготовчий	Знайомство з підприємством клієнта; попередня оцінка аудиторського ризику та його компонентів; попередній вибір стратегії аудиту та обсягу робіт; вирішення питань про можливість перевірки; вирішення питань договору; обмін з клієнтом листом-зобов'язанням	засоби масової інформації; взаємопов'язана сторона; третя сторона; фінансова звітність; бесіди з керівництвом і персоналом; попередні попереднього аудиту; юридична документація клієнта
Укладання договору	Укладання договору	документи та допоміжна інформація
Планування	Вивчення системи внутрішнього контролю підприємства; уточнення аудиторського ризику та його компонентів; уточнення стратегії аудиту та обсягу робіт; розрахунок суттєвості; розробка плану та програми аудиту	опитування працівників підприємства; спостереження; документи обліку та управління; вимога до організації системи внутрішнього контролю підприємства; матеріали попереднього аудиту
Процес аудиторської перевірки	Збір аудиторських доказів; документування перевірки; оцінка аудиторських доказів; оцінка зразка вибірки; коригування програми аудиту зобов'язань підприємства; дотримання процедур; підтвердження правильності обраної стратегії; у разі не підтвердження здійснюється зміна запланованого обсягу	Спостереження; опитування; інвентаризація; перерахунки; документи попереднього аудиту; запитні відповіді; угоди, контракти; облікова документація клієнта; результати тестування

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
Заключний етап	Групування виявлених помилок; формування робочого листка можливих виправлень; аналіз суттєвості невикористаних помилок; перевірка узгодженості показників після виправлень; оцінка можливості підприємства продовжувати свою діяльність	Кінцевий варіант звітності; підсумки аудиту; аудиторські докази; протоколи зустріч з клієнтом; протоколи обговорення результатів аудиту

Враховуючи особливості формування методики аудиту зобов'язань, необхідно розуміти типові порушення, що виявляються під час проведення аудиту, а саме: невірна класифікація зобов'язань, недотримання принципу нарахування та відповідності, невірно обрахована сума зобов'язань, помилки в бухгалтерських записах при відображенні господарських операцій з формування та списання зобов'язань, відсутність первинних документів, невідповідність даних синтетичного та аналітичного обліку, невірна відображення у фінансовій звітності суми зобов'язань.

Виходячи з особливостей формування методики аудиту зобов'язань слід розглянути та проаналізувати сучасний стан формування методики аудиту зобов'язань.

На сьогоднішній день не існує алгоритму загальної методики аудиту зобов'язань, а лише розглядаються його фрагменти (аудит довгострокових, короткострокових та поточних зобов'язань). Тому вважаємо за доцільне розглянути методику аудиту зобов'язань окремо за кожним фрагментом.

Так професор Рудницький В.С у своїх працях розглядає методику аудиту довгострокових зобов'язань [107]. При цьому слід зазначити, що під час проведення аудиту довгострокових зобов'язань передусім розглядають більш детальний їх склад.

Під час перевірки отриманих довгострокових зобов'язань вивчають кореспондуючі бухгалтерські рахунки, на яких відображаються дебетові записи. За цими даними є можливим встановлення обсяг одержаних довгострокових зобов'язань.

Перевірки використання довгострокових зобов'язань підприємства проводять у взаємозв'язку із записами на бухгалтерських рахунках: капітальні

інвестиції, каса, рахунки в банках, інші кошти та ін.

На рис. 1.10 наведено алгоритм методики аудиту довгострокових зобов'язань підприємства. Дана методика побудована на основних принципах аудиту зобов'язань підприємств.

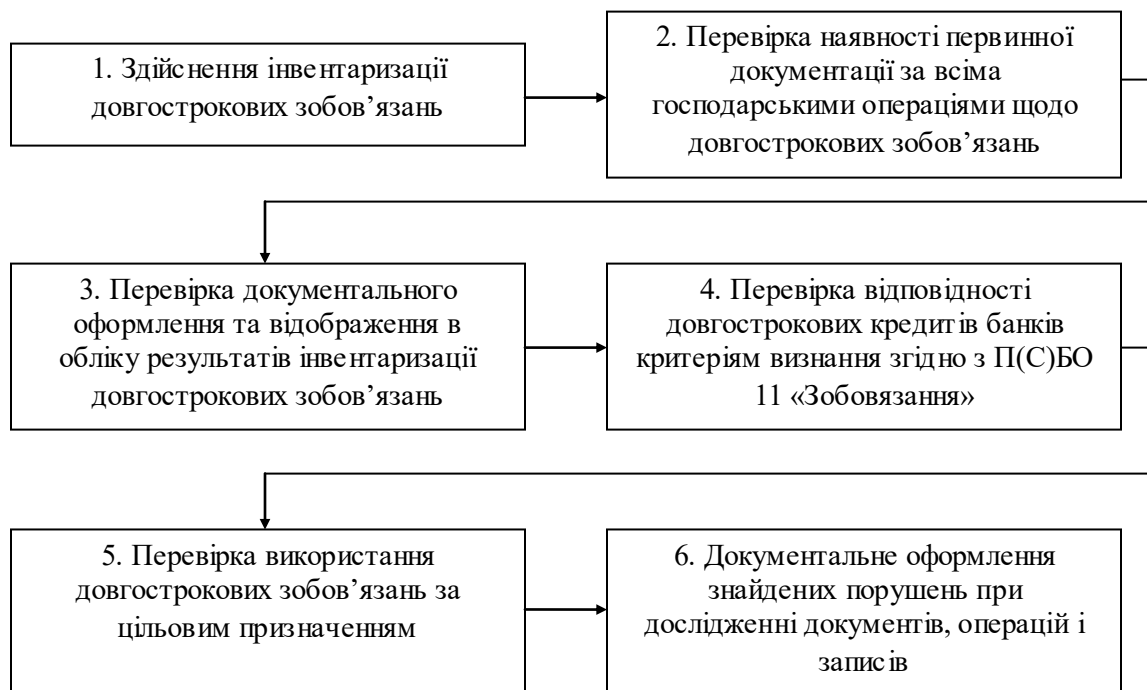

Рисунок 1.10 – Алгоритм методики аудиту довгострокових зобов'язань підприємства

В процесі аудиту окрема увага приділяється вивченню документальної обґрунтованості проведених операцій, також аудитор переконується в достовірності і правильності оформлення документів.

Наступною складовою зобов'язань є короткострокові зобов'язання (банківські кредити). В процесі аудиту короткострокових банківських кредитів здійснюється перевірка повноти та ефективності їх використання, своєчасність повернення.

Методику аудиту короткострокових зобов'язань розглядав у свої працях Усач Б.Ф. [118]. Проілюструємо алгоритм методики аудиту короткострокових зобов'язань за допомогою рис. 1.11.

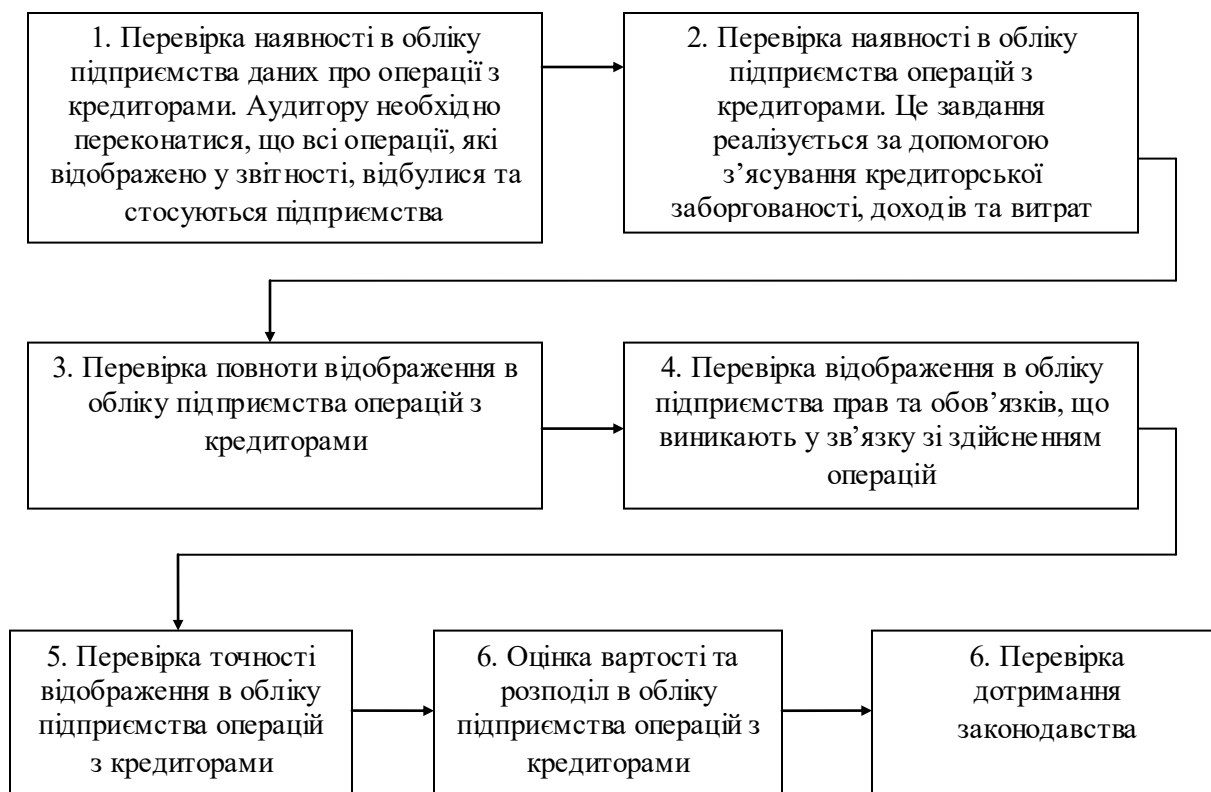

Рисунок 1.11 – Алгоритм методики аудиту короткострокових зобов'язань підприємства

У працях таких науковців як Л.П.Кулаковська та Ю.В.Піча розглядається методика аудиту поточних зобов'язань. При цьому автори виділяють деякі особливості, притаманні методиці аудиту поточних зобов'язань в порівнянні з методикою аудиту короткострокових зобов'язань. На рис. 1.12 наведен методику аудиту поточних зобов'язань.

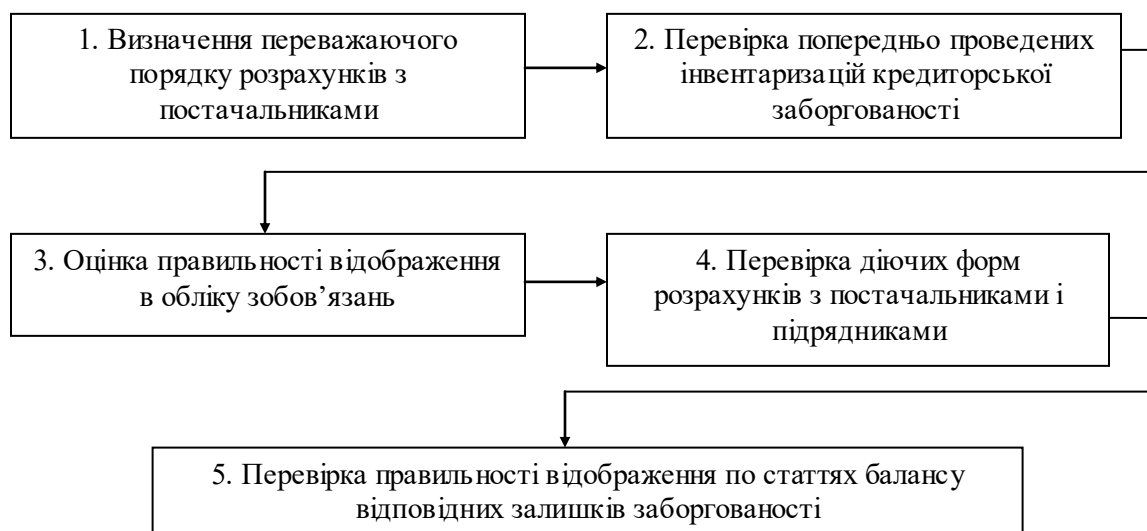

Рисунок 1.12 – Алгоритм методики аудиту поточних зобов'язань підприємства

Узагальнюючи розглянутий вище матеріал щодо методики аудиту за кожною складовою зобов'язань слід відмітити, що всі наведені процедури зводяться до перевірки таких тверджень по зобов'язаннях: існування, права і обов'язки, настання, повнота відображення, оцінка, класифікація. Виходячи з цього вважаємо за доцільне запропонувати алгоритм комплексної методики аудиту зобов'язань (рис. 1.13).

Рисунок 1.13 – Алгоритм комплексної методики аудиту зобов'язань підприємства

За алгоритматичними, представленими на рис. 1.10-1.12, є можливим проведення аудиту зобов'язань за окремими їх складовими, що надасть більш детальну характеристику щодо окремих складових зобов'язань про виявленні помилки чи порушення. Також можна проводити аудит зобов'язань комплексно (рис. 1.13), що надасть змогу отримати загальну оцінку щодо зобов'язань підприємства.

Загалом слід зазначити, що методика аудиту зобов'язань підприємства має велике практичне значення, оскільки вона дозволяє виявити викривлення у фінансовій звітності, а надані аудиторами висновки про результати діяльності дають впевненість користувачам фінансових звітів підприємства та власникам

для прийняття управлінських рішень.

Отже, слід зазначити, що аудит залученого капіталу (зобов'язань) виступає ключовим елементом загальної методики аудиту фінансової звітності та потребує наявності чіткої послідовності узгоджених між собою дій. У результаті дослідження особливостей методики аудиту зобов'язань запропоновано алгоритм комплексної методики аудиту зобов'язань підприємства, зміст якої полягає в узгодженості аудиторських процедур.

Висновки до розділу 1

1. Основу будь-якого бізнесу становить власний капітал. Проте підприємству власних фінансів не завжди вистачає для покриття всіх своїх потреб. І тому вони поряд з власними фінансовими ресурсами використовують ще і позикові кошти на основі прийняття самостійних рішень щодо джерел залучення та напрямів їх використання.

2. Залучений капітал у вигляді позикових коштів – це залучені з різноманітних джерел кошти для фінансування діяльності на принципах строковості, повернення і платності, які характеризують величину фінансових зобов'язань підприємства.

3. Сучасна економічна наука головною метою залучення капіталу вважає забезпечення максимізації добробуту власників, що зумовлює зростання ринкової вартості підприємства. Тому залучення капіталу, організація його обліку, аналіз ефективності його використанням відіграють важливу роль у забезпеченні економічного зростання суб'єкта господарювання.

4. У спеціальній літературі залучений капітал як об'єкт бухгалтерського обліку розглядають з кількох позицій: як зобов'язання; як грошові потоки; як джерело формування господарських засобів.

5. Раціональність та правильність методичного забезпечення обліку залученого капіталу, методи та прийоми впливу на залучений капітал створюють фінансовий механізм управління залученим капіталом підприємства.

6. Характерна особливість залученого капіталу та, що як об'єкт обліку він є також і об'єктом аналізу, а отже, можна виявити тісний взаємозв'язок між обліком залученого капіталу і його аналізом. Одночасно залучений капітал, як специфічний об'єкт фінансових відносин є інструментом фінансового управління.

7. Методика аудиту залученого капіталу (поточних та довгострокових зобов'язань) має важливе значення, оскільки вона дозволяє виявити викривлення у фінансовій звітності, а надані аудиторами висновки дають впевненість користувачам фінансових звітів підприємства та власникам для прийняття ефективних управлінських рішень.

8. Аудит залученого капіталу (зобов'язань) виступає ключовим елементом загальної методики аудиту фінансової звітності та потребує наявності чіткої послідовності узгоджених між собою дій.

9. У результаті дослідження особливостей методики аудиту зобов'язань запропоновано алгоритм комплексної методики аудиту зобов'язань підприємства, зміст якої полягає в узгодженості аудиторських процедур.

РОЗДІЛ 2. Сучасний стан організації і методики обліку та аудиту залученого капіталу на матеріалах СТОВ «Правда»

2.1. Організаційна характеристика СТОВ «Правда» та аналіз економічних показників його діяльності

Випускна кваліфікаційна робота написана на практичних матеріалах сільськогосподарського підприємства СТОВ «Правда», основною метою діяльності якого є задоволення потреб населення в послугах і товарах, створення ринкової інфраструктури на території України, отримання прибутку в інтересах засновників. Основним видом діяльності досліджуваного підприємства є вирощування, переробка та реалізація продукції рослинництва (зернових та технічних культур).

Основним документом, що регулює взаємовідносини засновників підприємства є затверджений Статут (додаток А).

Досліджуване підприємство СТОВ «Правда» є власником

- майна, переданого йому засновниками;
- майна, одержаного в результаті його фінансово-господарської діяльності;
- іншого майна, набутого на підставах, не заборонених законодавством за рахунок власних коштів.

Для забезпечення своєї статутної діяльності у СТОВ «Правда» за рахунок внесків засновників створено статутний фонд в розмірі 8000,00 (Вісім тисяч) гривень.

Вищим органом досліджуваного сільськогосподарського підприємства є збори його учасників (засновників). Поточну діяльність підприємства здійснює директор, за винятком тих питань, що входять до виключної компетенції загальних зборів учасників.

Чистий прибуток досліджуваного підприємства, утворений з надходжень від господарської діяльності, залишається у повному його розпорядженні після: покриття матеріальних та прирівняних до них витрат; витрат на оплату праці; сплати відсотків по кредитах банків; внесення до бюджету передбачених

законодавством України податків та інших платежів. Чистий прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у власності підприємства та розподіляється між його учасниками пропорційно розмірам часток у статутному фонді чи іншим чином відповідно до рішення зборів учасників.

СТОВ «Правда» здійснює оперативний і бухгалтерський облік результатів своєї роботи, веде статистичну звітність і подає її в установленому порядку та обсязі органам державної статистики.

Фінансово-господарська діяльність підприємства здійснюється відповідно до планів, які затверджуються загальними зборами учасників.

Так як основним видом діяльності досліджуваного підприємства є вирощування та реалізації продукції рослинництва вважаємо за доцільне навести показники по обсягах виробленої продукції та її виробничої собівартості (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Виробництво та собівартість продукції СТОВ «Правда»

Показник	Виробництво продукції, ц			Виробнича собівартість продукції, тис. грн.		
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
1	2	3	4	5	6	7
1. Продукція рослинництва – всього, в тому числі	-	-	-	22764,0	26676,0	26582,0
- пшениця	17262	23286	13902	4300,0	4081,0	4807,0
- кукурудза на зерно	15470	33208	16656	6796,0	5893,0	6683,0
- ячмінь	2556	5970	6313	1109,0	1664,0	1889,0
- соя	353	2122	-	313,0	811,0	-
- ріпак	3757	10210	8451	2836,0	7688,0	8041,0
- соняшник	6003	19262	11469	7420,0	8539,0	7162,0

Виходячи з даних табл. 2.1 слід відмітити, що в господарстві переважає вирощування таких культур, як пшениця озима, кукурудза на зерно та соняшник.

Прибуток і доходи є важливими узагальнюючими показниками економічної ефективності господарської діяльності підприємства (його госпрозрахункових підрозділів). В умовах роботи підприємств величина прибутку або доходу повинна бути достатньою для розрахунків з державою і працівниками підприємства, створення необхідних нагромаджень

підприємства для здійснення розширеного відтворення виробництва. Тому в збільшенні прибутку (підвищенні рентабельності) зацікавлені всі: держава, колектив працівників підприємства в цілому і його підрозділів, кожен працівник.

Використовуючи дані фінансової звітності підприємства проведемо аналіз рівня та динаміки загальних фінансових результатів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Рівень та динаміка фінансових результатів СТОВ «Правда»

Показники	2018	2019	2020	Відхилення			
				абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
				2019/ 2018	2020/ 2019	2019/ 2018	2020/ 2019
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	45628	28557	53207	-17071	+24650	-37,4	+86,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	36203	16912	45040	-19291	+28128	-53,3	+166,3
Валовий прибуток	9425	11645	8167	+2220	-3478	+23,6	-29,9
Інші операційні доходи	-	11643	11962	+11643	+319	-	+2,7
Адміністративні витрати	3379	3013	2185	-366	-828	-10,8	-27,5
Витрати на збут	-	139	1330	+139	+1191	-	-
Інші операційні витрати	-	1064	-	+1064	-1064	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності - прибуток	6046	19072	16614	+13026	-2458	+215,4	-12,9
Інші фінансові доходи	-	-	36	-	+36	-	-
Інші доходи	1474	137	-	-1337	-137	-90,7	-
Фінансові витрати	-	1501	360	+1501	-1141	-	-76,0
Інші витрати	-	-	-	-	-	-	-
Фінансовий результат до оподаткування - прибуток	7520	17708	16290	+10188	-1418	+135,5	-8,0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-	-	-	-	-	-	-
Чистий фінансовий результат - прибуток	7520	17708	16290	+10188	-1418	+135,5	-8,0

Як видно із даних таблиці 2.2, в 2019 році такі показники як чистий дохід від реалізації та собівартість реалізації мали тенденцію до зниження. Але вже в наступному 2020 році картина змінилася, а саме: чистий дохід від реалізації порівняно з рівнем попереднього року збільшився на 24650 тис. грн. (на 86,3 %), собівартість реалізації в 2020 році зросла на 28128 тис. грн. (на 166,3 %). Доходи від реалізації СТОВ «Правда» в 2020 році збільшились майже вдвічі, при цьому собівартість реалізації зросла майже в три рази (166,3 % від рівня попереднього 2019 року). Це в свою чергу призвело до зменшення суми

отриманого прибутку від реалізації на 3478 тис. грн., або на 29,9 %.

Розглянемо динаміку доходів, витрат та фінансових результатів досліджуваного сільськогосподарського підприємства за допомогою діаграми (рис. 2.1).

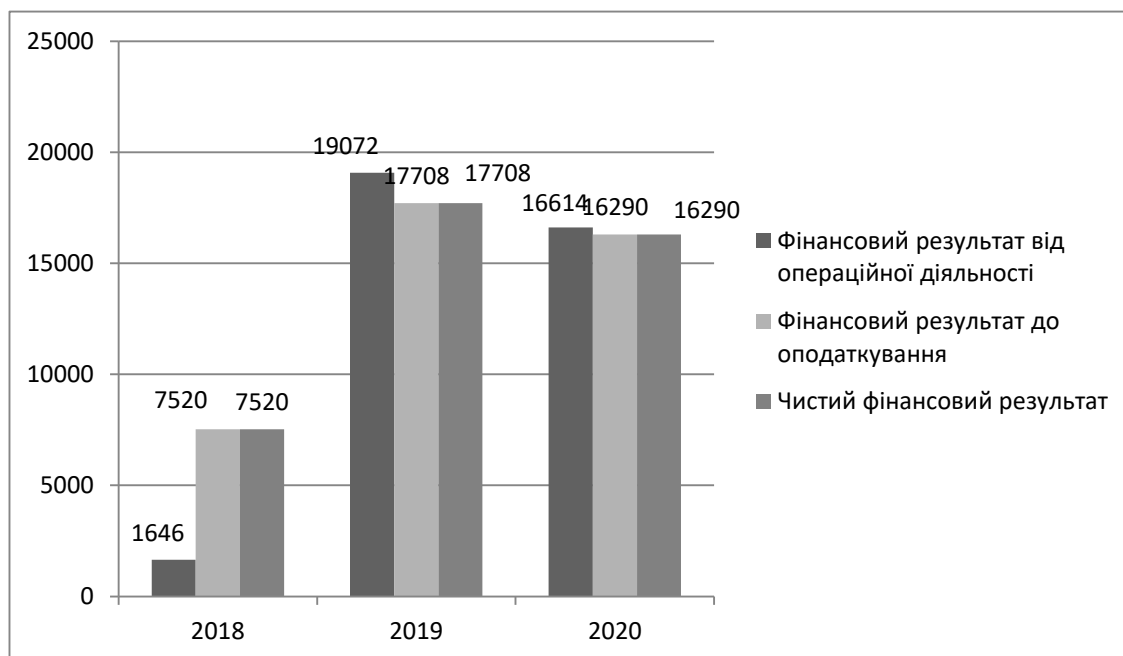

Рисунок 2.1 – Динаміка доходів, витрат та фінансових результатів СТОВ «Правда»

Фінансовий стан будь-якого підприємства залежить не лише від максимальної прибутковості (високого рівня рентабельності). При нераціональній організації фінансів, низькій платоспроможності навіть підприємства з високим рівнем прибутковості не здатні забезпечити самофінансування своєї господарської діяльності. Детальний і глибокий внутрішній аналіз фінансового стану проводить адміністрація підприємства, управлінський персонал, що дає можливість використовувати аналітичну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Аналіз фінансового стану починається з оцінки активів і пасивів балансу та їх структури. При цьому аналіз структури активів підприємства дозволяє отримати важливу інформацію. Так, збільшення частки оборотних активів у майні підприємства може свідчити про: формування більш мобільної структури активів, яка сприяє прискоренні оборотності коштів підприємства; вилучення частини оборотних активів на кредитування споживачів готової продукції, товарів, послуг підприємства, дочірніх підприємств та інших дебіторів, що

засвідчує про фактичну мобілізацію цієї частини оборотних засобів із виробничого процесу; згортання виробничої бази; викривлення реальної оцінки основних засобів внаслідок існуючого порядку їх бухгалтерського обліку тощо.

За даними фінансової звітності проведемо аналіз структури активів СТОВ «Правда» за 2018 – 2020 роки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Структура активів СТОВ «Правда»

Показники	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення			
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютне, тис.грн.		відносне, %	
							2019/2018	2020/2019	2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Необоротні активи:	14379	42,7	12471	18,9	16633	23,3	- 1908	+ 4162	- 13,3	+ 33,4
Незавершені капітальні інвестиції	-	-	-	-	422	2,5	-	+ 422	-	-
Основні засоби	14379	100,0	12471	100,0	16211	97,5	- 1908	+3740	- 13,3	+ 29,9
Оборотні активи:	19293	57,3	53341	81,1	54881	76,7	+ 34048	+ 1540	+ 176,5	+ 2,9
Запаси	12259	63,5	46103	86,4	37001	67,4	+ 33844	- 9102	+ 276,1	- 19,7
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1753	9,2	4038	7,6	1941	3,5	+ 2285	- 2097	+ 130,3	- 51,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками	1157	5,9	3075	5,8	15932	29,0	+ 1918	+ 12857	+ 165,8	+ 418,1
Грошові кошти та їх еквіваленти	4124	21,4	125	0,2	7	0,1	- 3999	- 118	- 96,9	- 94,4
Разом:	33672	100,0	65812	100,0	71514	100,0	+ 32140	+ 5702	+ 185,5	+ 8,7

Необоротні активи підприємства зменшуються з 14379 тис. грн. в 2018 р. до 12471 тис. грн. в 2019 р., але в 2020 році вартість необоротних активів збільшується і становить 16633 тис. грн. Найбільшу питому вагу у складі необоротних активів СТОВ «Правда» займають основні засоби – на протязі 2018 – 2020 рр. вони складають більше 100 %.

Оборотні активи СТОВ «Правда» включають: запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти, інші оборотні активи (табл. 2.2).

Оборотні активи досліджуваного сільськогосподарського підприємства істотно збільшуються в 2019 р., але вже у 2020 р. спостерігається незначний ріст (2,9 %). Зростання оборотних активів в 2019 р. відбулося за рахунок зростання запасів – на 276,1 %. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги збільшилася на 130,3 %, дебіторська заборгованість за розрахунками – на 165,8 %. Грошові кошти зменшилися на 96,9 %. В 2020 р. відбулося незначне

збільшення суми оборотних активів за рахунок значного збільшення дебіторської заборгованості за розрахунками.

Проілюструємо схематично структуру активів СТОВ «Правда» станом на 01.01.2021 року за допомогою рисунку 2.2.

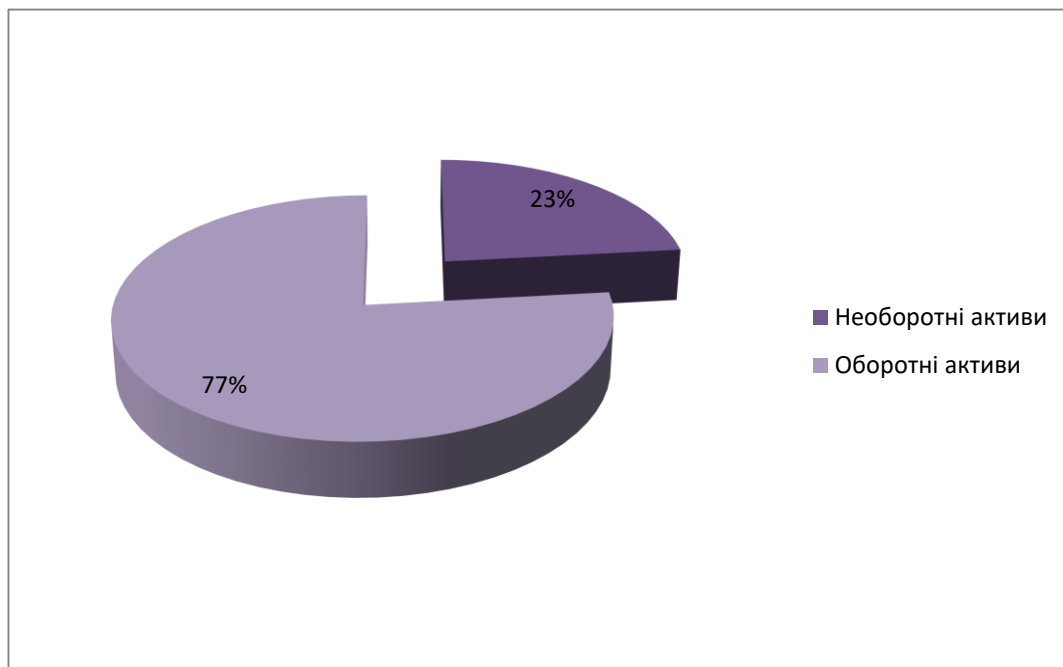

Рисунок 2.2 – Структура активів СТОВ «Правда» станом на 01.01.2021 року

З даних діаграми можна зробити висновки, що на досліджуваному підприємстві в структурі активів найбільшу питому вагу займають оборотні активи (77 %).

Для вдалого, постійного та безперервного здійснення господарської діяльності керівництво, управлінський персонал та інші зацікавлені користувачі повинні вчасно отримувати достовірну, неупереджену, а головне повну інформацію про стан пасивів, яка і є фундаментальною основою прогнозування подальшої діяльності підприємства шляхом виявлення та усунення проблемних питань та причин їх виникнення ще на етапі зародження.

Структура пасивів СТОВ «Правда» за 2018 – 2020 роки наведена в таблиці 2.4.

Власний капітал СТОВ «Правда» включає: зареєстрований (пайовий) капітал, додатковий капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток. В 2020 р. порівняно з минулим роком власний капітал підприємства зменшився на 9069 тис. грн. (23,1%) за рахунок зменшення нерозподіленого

прибутку. Зареєстрований (пайовий), додатковий і резервний капітал залишаються без змін.

Таблиця 2.4 – Структура пасивів СТОВ «Правда»

Показники	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення			
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютне, тис. грн.		відносне, %	
							2019/2018	2020/2019	2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Власний капітал:	32164	95,5	39772	60,4	30703	42,9	+7608	-9069	+24,0	-23,1
Зареєстрований (пайовий) капітал	8	0,03	8	0,04	8	0,02	-	-	-	-
Додатковий капітал	452	1,4	452	1,1	452	1,5	-	-	-	-
Резервний капітал	24	0,07	24	0,06	24	0,08	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	31680	98,5	39288	98,8	30219	98,4	+7608	-9069	+24,0	-23,1
Поточні зобов'язання:	1508	4,5	26040	39,6	40811	57,1	+24532	+14771	+1627	+56,7
Короткострокові кредити банків	-	-	11702	44,9	-	-	+11702	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1508	100,0	14325	55,0	12040	29,5	+12817	-2285	+850	-16
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	-	-	-	-	451	1,1	-	+451	-	-
Поточна кредиторська заборгованість з оплати праці	-	-	-	-	4	-	+4	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	-	-	13	0,1	28316	69,4	+13	+28303	-	-
Разом:	33672	100,0	65812	100,0	71514	100,0	+32140	+5702	+185,5	+8,7

Стосовно залученого капіталу СТОВ «Правда, слід відмітити, що на підприємстві мають місце лише поточні зобов'язання. Найбільшу питому вагу у поточних зобов'язаннях займає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

Проілюструємо схематично структуру пасивів СТОВ «Правда» станом на 01.01.2021 року за допомогою рисунку 2.3.

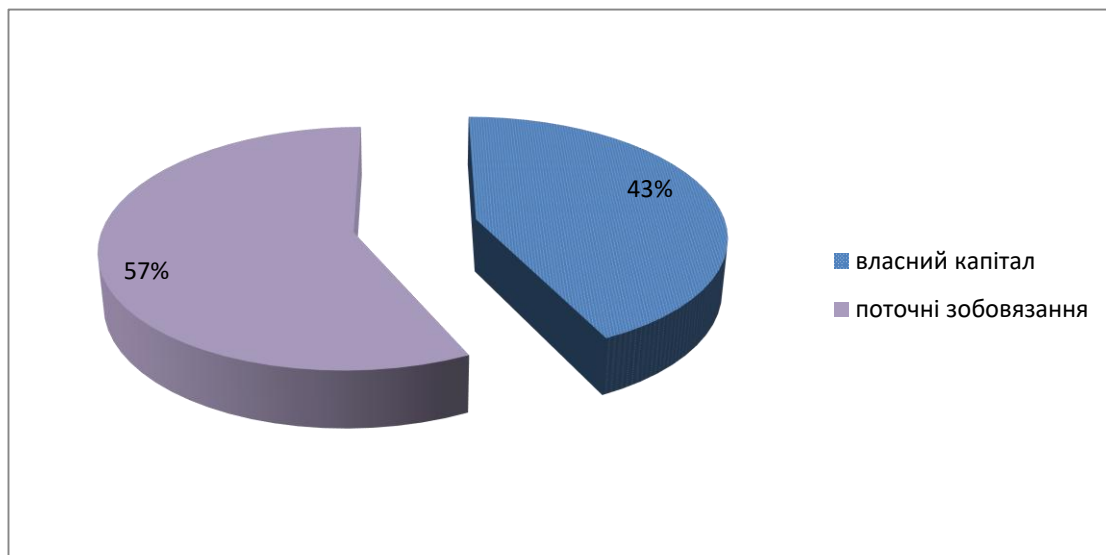

Рисунок 2.3 – Структура пасивів СТОВ «Правда» станом на 01.01.2019 року

З рис. 2.3 видно, що на досліджуваному сільськогосподарському підприємстві в структурі пасивів питома вага між власним та залученим капіталом розподілена майже порівну, 57 % та 43 % відповідно.

Інформаційною базою аналізу фінансового стану СТОВ «Правда» є фінансова звітність, зокрема баланс підприємства (Додатки Б, И, Р), і звіт про фінансові результати (Додатки В, К, С). Показники фінансового стану досліджуваного сільськогосподарського підприємства наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники фінансового стану СТОВ «Правда»

Назва показника фінансового стану	Значення показників станом на:			Нормативне значення коефіцієнта
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	
1	3	4	5	6
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,73	0,005	0,0002	0,25-0,5
2. Коефіцієнт загальної ліквідності	12,79	2,05	1,34	0,03
3. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,96	0,60	0,43	0,25-0,5
4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,04	0,40	0,57	0,4-0,6
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	21,33	1,53	0,75	0,67-1,5
6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,59	1,34	1,79	>0,1 Збільшення
7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,42	0,72	1,73	Збільшення
8. Чистий оборотний капітал, тис. грн.	17785	27301	14070	>0 Збільшення

Як бачимо з наведених даних фінансовий стан СТОВ «Правда» знаходиться на досить високому рівні. Коефіцієнти ліквідності знаходяться за

межами нормативних значень (більші), в зв'язку з тим, що наявні грошові кошти та їх еквіваленти значно перевищують поточні зобов'язання. Загальна ліквідність також знаходиться вище норми, це означає, що сума оборотних активів перевищує поточні зобов'язання, а отже господарство забезпечене власними оборотними засобами, тобто в господарстві низький рівень кредиторської заборгованості.

За даними, наведеними в табл. 2.5, можна зробити висновки, що коефіцієнт фінансової стійкості знаходиться на високому рівні в результаті того, що на протязі останніх років підприємство працює з достатньо високим рівнем прибутковості.

На ефективну діяльність будь – якого підприємства істотний вплив справляє структура основних засобів. Структура основних засобів – це процентне співвідношення окремих складових елементів цих засобів у їх загальній вартості.

На основі класифікації та наявності основних засобів в господарстві проаналізуємо їх склад та структуру (табл.2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз складу та структури основних засобів СТОВ «Правда»

Показники	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення			
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	абсолютне, тис.грн.		відносне, %	
							2019/2018	2020/2019	2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Основні засоби, всього	14379	100,0	12471	100,0	16211	100,0	- 1908	+3740	- 13,3	+ 29,9
Будинки та споруди	1868	13,0	1409	11,3	1389	8,6	- 459	- 20	- 24,6	- 1,4
Машини та обладнання	10284	71,5	8826	70,8	12007	74,1	- 1458	+3181	- 14,2	+ 36,0
Транспортні засоби	2174	15,1	2135	17,1	2714	16,7	- 39	+ 579	- 1,8	+ 27,1
Інструменти	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші основні засоби	53	0,4	75	0,6	75	0,5	+ 22	-	+ 41,5	-
Земельні ділянки	-	-	26	0,2	26	0,1	+ 26	-	-	-

Проілюструємо схематично структуру основних засобів СТОВ «Правда»

станом на 01.01.2021 року за допомогою рис. 2.4.

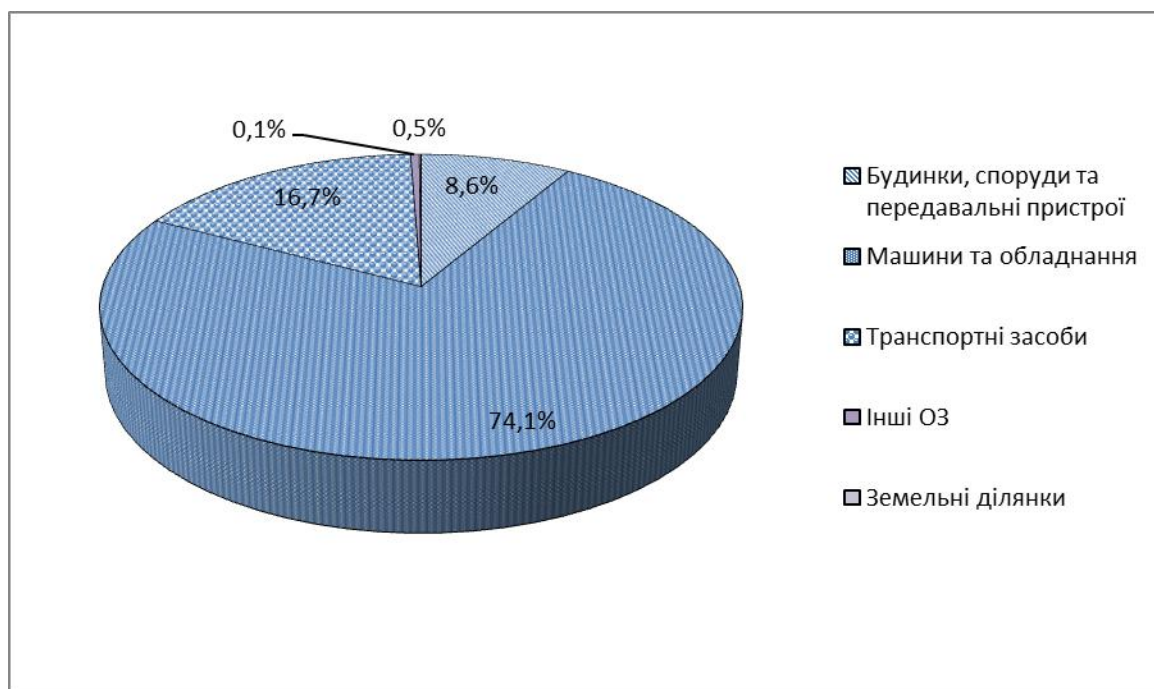

Рисунок 2.4 – Структура основних засобів СТОВ «Правда» станом на 01.01.2021 року

У складі основних засобів СТОВ «Правда» найбільшу питому вагу (74,1 %) займають машини та обладнання (сільськогосподарська техніка). Це є наслідком того, що в господарстві для вирощування та збору продукції рослинництва використовується власна сільськогосподарська техніка та автотранспорт.

Підводячи підсумки проведеного аналізу фінансового стану СТОВ «Правда» можна зробити висновки, що господарство є фінансово стійким та незалежним від залучених джерел фінансування. Стосовно виробничої діяльності СТОВ «Правда» слід відмітити, що господарство займається лише вирощуванням та реалізацією продукції рослинництва.

2.2. Оцінка організаційних аспектів обліку та облікової політики СТОВ «Правда»

Ведення обліку у СТОВ «Правда» здійснюється обліковим апаратом, структура якого наведена на рис. 2.5. При цьому посадові обов'язки кожного працівника регулюються затвердженими посадовими інструкціями.

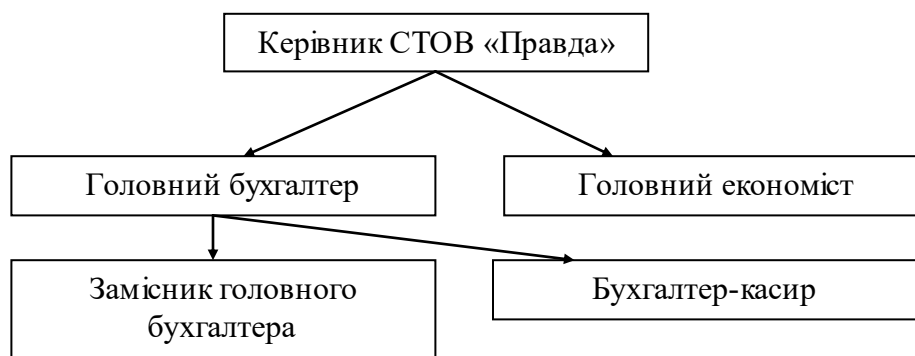

Рисунок 2.5 – Структура облікового апарату та підпорядкованість працівників СТОВ «Правда»

Відповідно до своїх посадових обов’язків головний бухгалтер забезпечує ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись при цьому єдиних методологічних засад, встановлених Законом України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, з урахуванням специфіки діяльності сільськогосподарських підприємств та технології обробки облікових даних.

В процесі написання роботи виявлено, що посадові інструкції працівників облікового апарату досліджуваного підприємства носять дещо формальний характер. При цьому у них не зафіксовано, які саме ділянки облікових робіт ведуть працівники. А отже, керівництву підприємства слід звернути увагу на зміст посадових інструкцій та внести до них зміни, що відповідали б документам такого рівня. До змісту посадових інструкцій, окрім стандартних розділів, слід додати розділ який би регулював відносини з іншими працівниками.

Загальні правила організації та методики бухгалтерського обліку в СТОВ «Правда» визначаються законодавством та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Разом з тим, нормативами передбачені альтернативні, організаційні та методичні, підходи до ведення бухгалтерського обліку. Кожне підприємство має прийняти правила, методи та процедури які надаватимуть найбільш об’єктивну, корисну та своєчасну інформацію про його діяльність, з метою внутрішнього використання та публічного представлення.

Бухгалтерський облік та складання звітності у СТОВ здійснюється з використанням програмного забезпечення «1С: Бухгалтерія 8.3» та «М.Е.Дос».

Для відображення господарських операцій використовується робочий план рахунків відповідно до комп'ютерної програми ведення обліку.

Для підтвердження достовірності фінансової звітності на підприємстві щорічно проводиться аудиторська перевірка незалежною аудиторською фірмою.

Облікова політика як специфічний елемент системи обліку СТОВ «Правда» створює організаційно-методичне середовище для досягнення таких результатів: раціонального використання майна власника; надання різноманітної формальної та неформальної інформації менеджменту, постійного контролю за ефективністю діяльності управлінського персоналу, створення незалежної й підпорядкованої служби внутрішнього контролю; забезпечення власника інформацією про фінансові результати діяльності підприємства; організації підсистем управлінського обліку. Проведення аналізу діючої облікової політики та контроль за її дотриманням дозволяє своєчасно виявляти недоліки та враховувати специфіку діяльності підприємства при формуванні її елементів.

На досліджуваному сільськогосподарському підприємстві відсутній затверджений наказ щодо облікової політики підприємства, що є суттєвим недоліком. З цією метою в процесі написання роботи нами розроблено проект наказу про організацію обліку та облікову політику підприємства (додаток Ю). Узагальнемо основні елементи облікової політики досліджуваного підприємства (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Елементи облікової політики СТОВ «Правда» відповідно до розробленого проекту наказу

№ п/п	Об'єкт обліку	Елемент облікової політики
1	2	3
1	Основні засоби	до основних засобів відносяться матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) та вартість якого (без ПДВ) більша 25000 грн. за одиницю
		основні засоби класифікувати таким чином: земельні

		ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар, багаторічні насадження, інші основні засоби та інші необоротні матеріальні активи нарахування амортизації здійснювати протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняти на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації. При визначенні строку корисного використання враховується: очікуване використання об'єкта господарством з урахуванням його потужності або продуктивності; фізичний та моральний знос, що передбачається; правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта. Строк корисного використання, тобто експлуатації об'єкта основних засобів слід переглядати в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання; амортизацію об'єкта основних засобів нарахувати, виходячи з нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем корисного використання. При нарахуванні амортизації основних засобів використовувати: прямолінійний метод - для об'єктів основних засобів загальногосподарського призначення; виробничий - для об'єктів основних засобів, що задіяні на виробництві
	Інші необоротні матеріальні активи	для обліку інших необоротних активів встановлювати вартісну межу для предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів, у розмірі 25000 грн.; нарахування амортизації для малоцінних матеріальних активів встановлювати у розмірі 100 % їх вартості в першому місяці використання об'єкта;
	Запаси	одиноцею запасів для бухгалтерського обліку вважати окреме найменування виду запасів; при списанні запасів на виробництво та реалізацію застосовувати тільки один метод - ФІФО, який базується на припущенні, що запаси використовуються в тій послідовності, в якій вони надходили;

В Україні нормативно встановлено перелік елементів облікової політики, проте вони – не структуровані. Бухгалтерський облік на СТОВ «Правда» є цілісною, чітко організованою системою, тому важливо, щоб наказ про облікову політику складався з окремих розділів. Враховуючи формальність облікової політики на досліджуваному підприємстві слід внести доповнення до наказу про облікову політику, які відсутні у Методичних рекомендаціях щодо облікової політики підприємства № 635 від 27.06.2013 р. (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Доповнення до наказу про облікову політику СТОВ
«Правда»

Розділ Наказу про облікову політику	Зміст структурної складової
1	2
Загальні положення	Процентний склад засновників, наявність пільг по податкових розрахунках
Організація обліку	Формування аналітичних підрозділів, взаємодія з іншими підрозділами, система сплати податків, розподіл службових обов'язків щодо обліку податкових розрахунків, перелік комп'ютерних програм для обробки облікової інформації та для подання податкової звітності
Методика обліку	Строк корисного використання основних засобів та нематеріальних активів, суттєвість часу для створення кваліфікаційного активу, тривалість операційного циклу, первісна вартість необоротних активів, визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті, порядок розподілу чистого прибутку, вид дивідендної політики, метод оцінки сільськогосподарської продукції при її первісному визнанні, застосування методів оцінки біологічних активів, визначення та метод оцінки інвестиційної нерухомості
Техніка обліку	Аналітичний облік податкових розрахунків, необоротних активів природоохоронного призначення, екологічних зобов'язань та результатів діяльності, соціальних витрат

Досконало сформована облікова політика підприємства є однією з вагомих складових механізму управління діяльністю підприємства. Проте, для прийняття управлінських рішень щодо облікової політики, необхідно сформувати об'єктивну, достовірну, повну, зрозумілу та правдиву облікову інформацію, яка б для зацікавлених користувачів максимально розкривала дані про фінансово-господарську діяльність підприємства. А отже, за допомогою ефективно сформованої облікової політики можна впливати на фінансові результати та ефективність діяльності підприємства загалом.

Проведений аналіз облікової політики досліджуваного сільськогосподарського підприємства показав, що загалом облікова політика відповідає нормам чинного законодавства, проте є окремі проблеми. З метою вдосконалення облікової політики досліджуваного підприємства запропоновано внести доповнення до наказу з облікової політики підприємства, які сприятимуть досягненню повноти облікової політики підприємства та усуненню суперечностей в облікових методах і процедурах, щодо яких можливі альтернативи.

2.3. Облік та аудит розрахунків з кредиторами за товарними операціями СТОВ «Правда»

Формою залучення капіталу СТОВ «Правда» є використання коштів кредиторів, що обумовлює наявність і облік зобов'язань. Вагомими складовими залученого капіталу господарства є кредиторська заборгованість в частині розрахунків за товарними операціями (з постачальниками).

Основою розрахунків з постачальниками СТОВ «Правда» є договара купівлі-продажу, в яких визначаються: найменування товарів, кількість, ціна, терміни і спосіб поставки, порядок розрахунків та ін. Згідно з діючим планом рахунків для обліку кредиторської заборгованості по розрахунках за товарними операціями призначено рахунок 681 «Розрахунки за авансами», 63 «Розрахунки з постачальниками».

У господарстві в частині розрахунків за товарним операціями припускаються суттєвої методичної помилки з огляду на не розмежування по розрахунках з покупцями кредиторської заборгованості в частині попередньої оплати. Так, кошти, що надходять від покупців (аванси) відображують за кредитом рахунка 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» та має місце згортання сальдо по розрахунках. Аналогічно не відображується дебіторська заборгованість по розрахунках з постачальниками по рахунку 371 «Аванси сплачені». Відображення в обліку залученого капіталу в частині зобов'язань за товарними операціями виникає необхідність розмежування обліку розрахунків за товарними операціями в частині кредиторської та дебіторської заборгованості з метою об'єктивізації формування фінансової звітності та більш повної реалізації контрольної функції.

Однією з особливостей обліку матеріалозабезпечення являється надходження товарно-матеріальних цінностей, що використовуються в господарській діяльності підприємства.

Для контролю розрахункових відносин з кредиторами за товарними операціями служать первинні документи з обліку розрахунків з постачальниками.

Спочатку підприємство укладає договір купівлі-продажу з постачальником (Додаток Я), який підписується керівником підприємства-отримувача і керівником підприємства-продавця. Після підписання договору, постачальник виписує рахунок-фактуру (Додаток АА) на суму оплати договірної вартості товару. На відставі отриманого рахунку бухгалтер підприємства надає своєму банкові платіжне доручення на оплату придбаного товару.

Товарно-матеріальні цінності, що надійшли на підприємство матеріально-відповідальна особа приймає по кількості і якості на підставі накладних постачальника. Усі накладні (Додаток АБ) по надходженню матеріалів щодня здаються на перевірку в бухгалтерію.

На підприємстві мають місце випадки придбання товарно-матеріальних цінностей у постачальника через підзвітну особу. У цьому випадку підзвітній особі видається готівка з каси за видатковим касовим ордером або кошти перераховуються на корпоративну платіжну картку для оплати постачальнику в безготівковому порядку. Постачальником після отримання грошових коштів видається квитанція до прибуткового ордеру з відміткою сплачено, одночасно надається накладна на одержання продукції та податкова накладна, яка дає право підприємству отримання податкового кредиту. При отриманні матеріальних цінностей по накладній підприємство надає підприємству - продавцеві довіреність, яка дає право довіреній особі на отримання матеріальних цінностей.

Після опрацювання первинної документації бухгалтер приступає безпосередньо до реєстрації даних, які містяться в первинних документах, в регістрах синтетичного та аналітичного обліку.

Облік товарної кредиторської заборгованості ведеться на рахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядчиками». По кредиту цього рахунку відображається заборгованість за одержані матеріальні цінності від усіх постачальників, по дебету - її погашення (списання). Відображення на рахунках бухгалтерського обліку досліджуваного підприємства операцій по розрахунках з постачальниками наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Кореспонденція рахунків з обліку операцій по розрахунках з постачальниками СТОВ «Правда»

№ п/п	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Сплачено аванс постачальнику за запасні частини до сільськогосподарської техніки	371	311
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ у попередній оплаті	641	644
3.	Отримано запасні частини до сільськогосподарської техніки	207	631
4.	Списано раніше відображений податковий кредит з ПДВ	644	631
5.	Проведено залік заборгованостей	631	371
6.	Отримано запасні частини до сільськогосподарської техніки від постачальника	207	631
7.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
8.	Здійснено оплату за отримані запасні частини до сільськогосподарської техніки	631	311
9.	Отримано сільськогосподарську техніку від постачальника	152	631
10.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
11.	Здійснено оплату за отриману сільськогосподарську техніку	631	311

Синтетичний облік товарної кредиторської заборгованості на підприємстві ведеться в журналі по рахунку 631, аналітичний, в розрізі кожного постачальника, у відомості аналітичного обліку.

Метою аудиту розрахунків з кредиторами за товарними операціями (з постачальниками) є встановлення відповідності використовуваної на підприємстві методики обліку розрахунків нормативним актам, що діють на території України. При цьому основними завданнями аудиту є:

- встановлення реальності заборгованості постачальникам;
- перевірка наявності простроченої кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками;
- встановлення та списання кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками, по якій пройшов термін позивної давності;
- перевірка правильності і обґрунтованості списання заборгованості.

Першим етапом аудиту розрахунків з постачальниками є складання плану та програми аудиту, яка представляє собою детальний перелік змісту аудиторських процедур для збору аудиторських доказів. В процесі дослідження складено План (табл. 2.10) та Програму (табл. 2.11) аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками.

Таблиця 2.10 – План аудиторської перевірки розрахунків з

постачальниками

Аудиторська фірма «Центр-аудит»
 Підприємство СТОВ «Правда»
 Період, що перевіряється 01.01.2020-31.12.2020
 Запланований ризик середній
 Запланована суттєвість 0,1%

Заплановані види робіт	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	2	3	4
Перевірка повноти та відповідності фінансової звітності встановленим нормативам бухгалтерського обліку	03.03.21	Турта А.А.	
Перевірка правильності, класифікації та оцінки зобов'язань у бухгалтерському обліку підприємства	04.03.21 07.23.21	Турта А.А.	
Перевірка реальності розміру зобов'язань у фінансовій звітності підприємства, перевірка факту проведення інвентаризації зобов'язань за звітний період	08.03.21	Турта А.А.	
Аудит розрахунків з постачальниками	09.03.21 10.03.21	Турта А.А.	
Правильність відображення операцій в обліку по розрахунках з постачальниками	11.03.21 17.03.21	Турта А.А.	
Перевірка відповідності даних фінансової звітності підприємства даним обліку та відповідності даних окремих форм звітності один одному	18.03.21	Турта А.А.	
Узагальнення результатів перевірки	19.03.21	Турта А.А.	

Таблиця 2.11 – Програма аудиторської перевірки розрахунків з

постачальниками

Аудиторська фірма «Центр-аудит»
 Підприємство СТОВ «Правда»
 Період, що перевіряється 01.01.2020-31.12.2020
 Запланований ризик середній
 Запланована суттєвість 0,1%

Перелік аудиторських процедур за розділами аудиту	Період проведення процедур перевірки	Виконавець	Назва робочих документів аудитора	Примітки
1	2	3	4	5
Підбір нормативної бази що регламентує порядок складання звітності та організацію бухгалтерського обліку	03.03.21	Турта А.А.	Записи аудитора	
Ознайомлення з даними попередніх перевірок	04. 03.21	Турта А.А.	Записи аудитора	
Перевірка методів оцінки розрахунків з постачальниками	04. 03.21 05. 03.21	Турта А.А.	Наказ про облікову політику, баланс,	

Продовження таблиці 2.11

1	2	3	4	5
			звіт про фінансові результати	
Ознайомлення із статутними документами	06. 03.21 07. 03.21	Турта А.А.	Статутні документи	
Перевірка облікової політики підприємства, стосовно розрахунків з постачальниками	07. 03.21	Турта А.А.	Наказ про облікову політику	
Проведення інвентаризації розрахунків з постачальниками	07. 03.21 08. 03.21	Турта А.А.	Відомість та акт інвентаризації	
Перевірка правильності ведення та відображення в обліку розрахунків з постачальниками	09. 03.21 12. 03.21	Турта А.А.	Дані обліку, баланс, звіт про фінансові результати	
Перевірка відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку розрахунків з постачальниками	13. 03.21 17.03.21	Турта А.А.	Договір купівлі-продажу, дані обліку	
Правильність відображення операцій в звітності	18. 03.21 19. 03.21	Турта А.А.	Дані обліку, баланс, звіт про фінансові результати	
Узагальнення результатів перевірки, надання аудиторського висновку	20. 03.21	Турта А.А.	Записи аудитора	

При проведенні аудиторської перевірки встановлюється: чи заключені договори постачання продукції (товарів, робіт, послуг); суми заборгованості перед постачальникам, які мають бути підтверджено актами інвентаризації (звірки) розрахунків; правильність складання бухгалтерських проводок по рахунках 631 і 371; відповідність записів аналітичного обліку по рахунках 631 і 371 записам в регістрах аналітичного та синтетичного обліку, головній книзі і балансі.

Під час проведення аудиту розрахунків з постачальниками СТОВ «Правда» аудитором вивчається достовірність даних первинних документів, порядок, своєчасність і послідовність їх заповнення. При цьому основними документами, які використовуються при перевірці розрахунків з

постачальниками є: договірна документація на постачання товарно-матеріальних цінностей; рахунки-фактури постачальників; акти звіряння розрахунків; копії платіжних доручень; фінансова звітність, облікові реєстри, оборотні відомості, журнал по рахунку 631, Головна книга.

Під час проведення аудиту розрахунків з кредиторами за товарними операціями на досліджуваному сільськогосподарському підприємстві встановлюється:

- наявність рахунків-фактур постачальників та повнота оприбуткування товарно-матеріальних цінностей (звіряють рахунки з доданими до них прибутковими накладними, даними оперативного та бухгалтерського обліку);

- відповідність кореспонденції бухгалтерських рахунків, що зазначена в рахунках, та відповідність суми рахунку у Журналі по рахунку 631. Це потрібно з'ясувати з метою виявлення зловживань, за наявності яких одержані товарно-матеріальні цінності привласнюються за рахунок фальсифікації записів на рахунках бухгалтерського обліку;

- законність списання недостач, втрат від псування товарно-матеріальних цінностей з вини постачальників та правильність віднесення цих сум на відповідні рахунки;

- достовірність розрахунків за неоплаченими поставками.

Перевірка правильності відображення в балансі відповідних залишків заборгованості по рахунку 631 здійснюється за даними аналітичного обліку до рахунків шляхом порівняння залишків за кожним видом розрахунків на початок періоду, що перевіряється, із залишками за відповідними статтями балансу.

При аудиті розрахунків з постачальниками встановлюється наявність договорів поставки, перевіряється доцільність придбання товарно-матеріальних цінностей та дотримання встановлених договором розрахунків. Особлива увага при аудиті звертається на своєчасність поставок, відповідність кількості та якості поставлених цінностей вимогам договору, на використання підприємством своїх прав у разі порушення умов договору, правильність та обґрунтованість цін.

Опрацювання даних бухгалтерського обліку дає змогу визначити

напрямки подальшої аудиторської перевірки та ті ділянки обліку, яким потрібно приділити більше уваги у зв'язку з наявними порушеннями. При цьому аудитор з'ясовує, в якій мірі використано дані бухгалтерського обліку для підсилення ефективності внутрішнього контролю за діяльністю підприємства, а також відповідність даних аналітичного та синтетичного обліку розрахунків з постачальниками даним, відображеним у фінансовій звітності підприємства.

В процесі проведення аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками складено робочий документ (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Робочий документ з перевірки достовірності відображення в обліку операцій по розрахунках з постачальниками за товарними операціями СТОВ «Правда»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки				Відх.
		за даним підприємства		за даним перевірки		
		дебет	кредит	дебет	кредит	
1	2	3	4	5	6	7
1	Оприбутковано товарно-матеріальні цінності (ТМЦ) від постачальників	20, 22, 28	631	20, 22, 28	631	-
2	Виставлено претензію постачальнику за невиконання умов договору	374	631	374	631	-
3	Відображену суму податкового кредиту з ПДВ на одержані ТМЦ	64	631	64	631	-
4	Відображено погашення заборгованості перед постачальником	631	311	631	311	-
5	Відображено нарахування фінансових санкцій за невиконання договору перед постачальником	948	631	948	631	-

В процесі аудиторської перевірки операцій по рахунках з постачальниками можуть бути виявлені помилки та відхилення, а саме:сна

- несвоєчасна реєстрація факту проведеної операції в облікових регістрах;
- відсутність в документах необхідних реквізитів, які надають їм юридичної сили;
- порушення, допущенні при оформленні первинних документів;
- порушення термінів зберігання документів;
- перекриття заборгованості одному контрагенту авансами,

отриманими від іншого контрагента;

- відсутність аналітичного обліку по розрахунках з постачальниками по неоплачених в строк розрахункових документах та інші.

В цілому є можливим зазначити, що відображення в обліку і звітності досліджуваного сільськогосподарського підприємства розрахунків з кредиторами за товарними операціями відповідає вимогам чинного законодавства, хоча є необхідним внести окремі методичні зміни.

В ході проведення аудиту розрахунків з постачальниками на СТОВ «Правда» були виявлені порушення при заповненні первинних документів на оприбуткування товарно-матеріальних цінностей, а саме: в деяких прибуткових накладних відсутні підписи осіб, що здали та прийняли матеріальні цінності. Бухгалтеру підприємства рекомендовано усунути дані порушення та в подальшому відслідковувати порядок заповнення первинних документів.

2.4. Облік та аудит розрахунків з бюджетом по обов'язковим платежам СТОВ «Правда»

При веденні господарської діяльності на СТОВ «Правда» виникають поточні зобов'язання за розрахунки з бюджетом за податками і платежами. Господарство зареєстровано та є платником таких податків та обов'язкових платежів: єдиний податок четвертої групи; податок на додану вартість (ПДВ); податок на доходи фізичних осіб (ПДФО); єдиний соціальний внесок (ЄСВ); військовий збір.

Розглянемо послідовно (за окремими податками та зборами) порядок оподаткування та відображення в обліку розрахунків з бюджетом на досліджуваному сільськогосподарському підприємстві.

СТОВ «Правда», як сільськогосподарське підприємство, є платником єдиного податку 4-ї групи (ЄП). При цьому об'єктом оподаткування є площа сільськогосподарських угідь і земель водного фонду, що перебувають у власності або орендовані.

У випадку, якщо договір оренди земельної ділянки не зареєстрували у

встановленому законодавством порядку або взагалі не укладали, то площа такої ділянки не включається до об'єкту оподаткування єдиним податком (ЄП).

Базою оподаткування відповідно до ПКУ є: для сільськогосподарських угідь - нормативна грошова оцінка 1 га таких угідь; для земель водного фонду - нормативна грошова оцінка 1 га ріллі.

База оподаткування = нормативна грошова оцінка 1 га × площа угідь або земель водного фонду.

Нормативну оцінку землі для розрахунку ЄП слід брати з урахуванням коефіцієнта індексації на 1 січня звітного року. Розраховує його Державне агентство земельних ресурсів.

Сума податкового зобов'язання по кожній ділянці розраховується станом на 1 січня поточного року. А сплачується ЄП раз на квартал від загальної суми податкового зобов'язання в розмірі: 10% - у I кварталі; 10% - у II кварталі; 50% - у III кварталі; 30% - у IV кварталі. Строк сплати - протягом 30 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу.

Для сільськогосподарських товаровиробників, до яких відноситься досліджуване підприємство СТОВ «Правда», також є особливості оподаткування податком на додану вартість. Зокрема, в 2021 році «запроваджено зниження ставки ПДВ для аграріїв з 20 % до 14 %. Ставка ПДВ 14% розповсюдилася на операції постачання сільськогосподарської продукції на території України та щодо її імпорту певних кодів УКТ ЗЕД, крім імпорту товарів, визначених у п. 197.18 Податкового кодексу України (пп. «г» п. 193.1 ПКУ). Інші види сільгосппродукції постачаються як на території України, так й імпортуються за загальною ставкою – 20 %. Експортується уся сільгосппродукція за звичайною експортною ставкою – 0 %. На послуги аграрних підприємств ставка ПДВ 14 % не поширюється» [100].

Законом України Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість при оподаткуванні операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції від 1 липня 2021 р. № 1600-IX, «відновлено 20% ставку податку на додану вартість при ввезенні на територію України та постачанні великої рогатої худоби, свиней та овець,

молока, жита, вівса, насіння льону, олійних культур, цукрових буряків. При цьому залишається ставка 14% при операціях з постачання пшениці та жита (меслин), ячменю, кукурудзи, соєвих бобів, свиріпи або ріпаку, соняшнику» [100].

Базу оподаткування ПДВ визначають на основі договірної вартості товарів (послуг), що постачаються, з врахуванням загальнодержавних податків та зборів. Сплаті до бюджету підлягає сума ПДВ, яка визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання та сумою податкового кредиту.

Основним документом, який підтверджує право СТОВ «Правда» як платника ПДВ на податковий кредит, є податкова накладна, яка складається на дату виникнення податкових зобов'язань в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації у порядку, визначеному законодавством. Податкова накладна підлягає реєстрації в ЄРПН з урахуванням граничних строків.

Відповідно до Порядку заповнення податкової накладної за операціями з постачання окремих сільськогосподарських товарів [102], серед особливостей складання податкової накладної виділено наступні:

- платник податку може зазначити в податковій накладній операції з постачання окремої сільськогосподарської продукції одночасно з іншими операціями, виокремлюючи різні ставки, або ж сформулювати окремі податкові накладні;
- в табличній частині податкової накладної (розділ «Б», графа 8) складається за операціями з постачання окремої сільськогосподарської продукції потрібно вказати код ставки «14»;
- в табличній частині податкової накладної (розділ «Б», графа 3.1) за операціями з постачання окремої сільськогосподарської продукції потрібно вказати не менше шести знаків коду УКТ ЗЕД (група кодів УКТ ЗЕД 0104 10, 1204 00, 1206 00, 1212 91);
- в податковій накладній в розділі «А» обсяг операцій з постачання окремої сільськогосподарської продукції потрібно вказати в рядку VIII, суму податку – в рядку V, загальну суму податку за ставками ПДВ 20, 14 та 7 % – в рядку II, загальну суму податку за операцією – в рядку I.

Звітним періодом щодо ПДВ є календарний місяць. Відповідно щомісячно протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця СТОВ «Правда» складає та подає до податкових органів Податкову декларацію з податку на додану вартість. Сплачується сума податкового зобов'язання протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання декларації. ПДВ-звітність подається тільки в електронній формі.

Для обліку розрахунків за розрахунками з ПДВ та єдиному податку на СТОВ «Правда» використовується рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами» в розрізі видів податків і платежів. Для узагальнення інформації про розрахунки з ПДВ передбачено аналітичний рахунок 6412 «Розрахунки з бюджетом за податком на додану вартість». Облік розрахунків з Єдиного податку 4-ї групи здійснюється на аналітичному рахунку 6415 «Розрахунки з бюджетом за єдиним податком». Проілюструємо за допомогою табл. 2.13 відображення в обліку СТОВ «Правда» розрахунків з бюджетом з ПДВ та єдиного податку (ЄП).

Таблиця 2.13 – Облік розрахунків з бюджетом за ПДВ та єдиним податком СТОВ «Правда»

№ п/п	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нараховано єдиний податок	91	6415
2	Перераховано суму єдиного податку до бюджету	6415	311
3	Відображено податковий кредит з ПДВ в попередній оплаті	6412	644
4	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ при придбанні ТМЦ: - у разі попередньої оплати - у разі послідууючої оплати	644 6412	631 631, 372
5	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ в попередній оплаті	643	6412
6	Відображено суму податкового зобов'язання з ПДВ у продажній вартості товарів: - у разі попередньої оплати - у разі послідууючої оплати	701 701	643 6412
7	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ при виплаті орендної плати в натуральній формі	701	6412
8	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ при реалізації оборотних активів	712	6412
9	На суму надмірно нарахованого податкового зобов'язання з ПДВ на підставі розрахунку коригування	6412	643
10	На суму перевищення податкового зобов'язання з ПДВ над податковим кредитом	6412	484

Продовження таблиці 2.13

1	2	3	4
11	Одночасно на цю суму податку збільшуються доходи платника	643	719
12	Відображено нарахування штрафу за несвоєчасне подання звітності з ПДВ	948	6412
13	Перераховано суму податкового зобов'язання з ПДВ до бюджету	6412	311, 313

На досліджуваному підприємстві СТОВ «Правда» працюють наймані працівники, оплата праці яких здійснюється на умовах колективного договору. При цьому із суми нарахованої заробітної плати працівників здійснюються утримання податку з доходів фізичних осіб (ПДФО) – 18 % та військового збору – 1,5 %. Розглянемо порядок їх нарахування та відображення в обліку і звітності.

Об'єктом оподаткування ПДФО є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід працівників СТОВ «Правда» у вигляді заробітної плати. Податок сплачується (перераховується) до бюджету під час виплати заробітної плати єдиним платіжним документом.

При визначенні суми ПДФО береться до уваги право працівника на податкову соціальну пільгу (ПСП), яка застосовується до доходу (у вигляді зарплати), нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця, якщо розмір такого доходу не перевищує суми, яка дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи станом на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 й округленого до найближчих 10 грн (пп. 169.4.1 ПКУ).

Враховуючи, що розмір місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи на 1 січня 2021 року становить 2270 грн., граничний розмір доходу, до якого застосовується податкова соціальна пільга, впродовж всього 2021 року складає: $2270 \text{ грн.} \times 1,4 = 3178 \approx 3180 \text{ грн.}$

Для застосування податкової соціальної пільги працівникові необхідно подати до бухгалтерії Заяву про застосування такої пільги.

На СТОВ «Правда» на суму нарахованої працівникам заробітної плати здійснюється нарахування Єдиного соціального внеску у розмірі 22 %. При цьому розмір мінімального страхового внеску з 1 січня 2021 року становить 1320 грн.

Мінімальний страховий внесок визначають як добуток мінімального розміру зарплати та розміру ЄСВ, встановленого законом на місяць, за який нараховують зарплату (дохід), і підлягає він сплаті щомісяця (п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону № 2464).

У 2021 році становить:

- із 1 січня по 30 листопада — 1320 грн (6000 грн x 22%);
- із 1 по 31 грудня — 1430 грн (6500 грн x 22%).

Згідно зі ст. 8 Закону про ЄСВ, якщо база нарахування ЄСВ найманих працівників менша за розмір встановленої мінімальної заробітної плати за звітний період, то роботодавець зобов'язаний донараховувати ЄСВ до мінімального страхового внеску.

Максимальна база нарахування ЄСВ складає 15 розмірів мінімальної зарплати, встановленої законом, на яку нараховують ЄСВ (п. 4 ч. 1 ст. 1, ч. 3 ст. 7 Закону № 2464).

Ставка військового збору складає, що застосовується до суми доходу у вигляді заробітної плати, становить 1,5%.

Відображення загальної суми доходів, з якої утримується ПДФО та військовий збір, а також сума нарахованого ЄСВ СТОВ «Правда» здійснює в Податковому розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску. Скорочена назва: Єдина звітність з ЄСВ, ПДФО та ВЗ. Звітний період для такої звітності є податковий квартал.

Єдина звітність з ЄСВ, ПДФО та ВЗ СТОВ «Правда» формується на підставі бухгалтерських та інших документів, відповідно до яких провадиться нарахування або які підтверджують нарахування виплат, на які нараховується ПДФО, військовий збір та єдиний соціальний внесок.

Облік розрахунків по ЄСВ в СТОВ «Правда» здійснюється на рахунку 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування». По кредиту рах. 651 відображається сума ЄСВ, нарахована на фонд оплати праці працівників підприємства. По дебету – перерахування коштів до фонду соціального страхування.

В табл. 2.14 наведено порядок відображення в обліку СТОВ «Правда» розрахунків з бюджетом за податками та обов'язковими платежами.

Таблиця 2.14 – Облік розрахунків з бюджетом за податками та обов'язковими платежами СТОВ «Правда»

№ п/п	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Утримано із заробітної плати податок на доходи фізичних осіб	661	6411
2	Утримано податок з доходів фізичних осіб з орендної плати	685	6411
3	Сплачено до бюджету податок з доходів фізичних осіб	6411	3111
4	Утримано із заробітної плати військовий збір	661	642
5	Утримано військовий збір з орендної плати	685	642
6	Сплачено до бюджету військовий збір	642	3111
7	Відображено нарахування штрафу за несвоєчасне подання податкової звітності	948	641
10	Відображено нарахування ЄСВ на фонд оплати працівників підприємства	23, 91, 92, 93	651
11	Перераховано ЄСВ	651	311

Регістрами синтетичного обліку єдиного податку, ПДВ, ПДФО, військового збору, ЄСВ та інших обов'язкових податків і зборів на СТОВ «Правда» є Журнал-ордер і відомість по рахунку 64 «Розрахунки за податками та платежами» та Журнал-ордер і відомість по рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням», дані з яких в кінці місяця переносяться до Головної книги по рахунках 64 «Розрахунки за податками та платежами» та 65 «Розрахунки за страхуванням».

Метою аудиту розрахунків за податками та обов'язковими платежами є встановлення дотримання підприємством податкового законодавства, правильність і своєчасність здійснення розрахунків з бюджетом. При цьому завданнями аудиту є:

- визначення переліку податків та обов'язкових платежів, які відповідно до законодавства має сплачувати підприємство;
- перевірка правильності обчислення бази оподаткування за кожним податком, бази для нарахування страхових внесків, а також обґрунтованості застосування ставок податків і платежів, дотримання встановлених норм відрахувань відповідно до чинного законодавства;
- перевірка достовірності сум податків і платежів;

- визначення переліку пільг щодо сплати податків та законність їх використання;
- аналіз повноти і своєчасності сплати податків та платежів до бюджету;
- перевірка своєчасності складання та подання податкової звітності;
- встановлення правильності ведення податкового та бухгалтерського обліку;
- перевірка відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку;
- встановлення причин прострочення платежів;
- перевірка обґрунтованості розроблених заходів щодо попередження допущених порушень.

Методика аудиту розрахунків за податками та обов'язковими платежами є аналогічною до описаної в попередньому параграфі методики аудиту розрахунків з постачальниками.

Складемо план аудиту за податками та обов'язковими платежами (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – План аудиту за податками та обов'язковими платежами СТОВ «Правда»

Аудиторська фірма «Центр-аудит»
Підприємство СТОВ «Правда»
Період, що перевіряється 01.01.2020-31.12.2020
Запланований ризик середній
Запланована суттєвість 0,1%

Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Період перевірки	Примітки
1	2	3	4
Аудит бізнесу клієнта	Турта А.А.	01.03.2021 р.	
Аудит служби внутрішнього контролю	Турта А.А.	01.03.2021 р.	
Аудит правильності та відповідності оформлення поточних зобов'язань за податками та платежами	Турта А.А.	02.03.2021 р.	
Аудит правильності та відповідності оформлення та класифікації поточних зобов'язань за податками та платежами	Турта А.А.	02.03.2021 р.	
Аудит використання, обліку та нарахування поточних зобов'язань за податками та платежами	Турта А.А.	03.03.2021 р.	
Аудит розрахунків за податками та платежами	Турта А.А.	04.03.2021 р.	
Аудит правильності складання кореспонденції по рахунках 641, 651	Турта А.А.	04.03.2021 р.	
Формулювання висновків за результатами аудиту	Турта А.А.	05.03.2021 р.	

Після складання плану аудиторської перевірки складається програма аудиту (табл. 2.16). Програма розробляється з моменту конкретизації

загального плану аудиту відповідно до національних нормативів аудиту.

Таблиця 2.16 – Програма аудиту за податками та обов'язковими платежами СТОВ «Правда»

Аудиторська фірма «Центр-аудит»
Підприємство СТОВ «Правда»
Період, що перевіряється 01.01.2020-31.12.2020
Запланований ризик середній
Запланована суттєвість 0,1%

Перелік аудиторських процедур за розділами аудиту	Період проведення процедур перевірки	Виконавець	Назва робочих документів аудитора	Примітки
Підбір нормативної бази що регламентує порядок розрахунків за податками та платежами	03.03.21	Турта А.А.	Записи аудитора	
Ознайомлення з даними попередніх перевірок	04. 03.21	Турта А.А.	Записи аудитора	
Перевірка облікової політики підприємства, стосовно розрахунків за податками та платежами	05. 03.21	Турта А.А.	Наказ про облікову політику	
Перевірка правильності ведення та відображення в обліку розрахунків за податками та платежами	06. 03.21 12. 03.21	Турта А.А.	Дані обліку, баланс, податкова звітність	
Перевірка відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку розрахунків за податками та платежами	13. 03.21 17.03.21	Турта А.А.	Дані обліку, баланс, податкова звітність	
Правильність відображення операцій в звітності	18. 03.21 19. 03.21	Турта А.А.	Дані обліку, баланс, податкова звітність	
Узагальнення результатів перевірки, надання аудиторського висновку	20. 03.21	Турта А.А.	Записи аудитора	

Складені аудитором план та програма аудиту погоджується з керівником підприємства. Керуючись даними документами аудитор проводить перевірку операцій щодо розрахунків підприємства за податками та обов'язковими платежами. На підставі отриманих в процесі аудиторської перевірки даних складається аудиторський звіт та надається інформація про виявлені недоліки та порушення.

У складі поточної заборгованості за розрахунками з бюджетом СТОВ «Правда» обліковуються розрахунками за такими податками та обов'язковими платежами: єдиний податок, ПДВ, ПДФО, ЄСВ та військовий збір. В процесі

написання роботи досліджено стан обліку кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом СТОВ «Правда», облік якої ведеться на рахунках 641, 642 та 651 за окремими аналітичними рахунками. Стан обліку розрахунків з бюджетом в досліджуваному господарстві в цілому відповідає нормам чинного законодавства.

В процесі аудиту проведено ряд контрольних процедур щодо дотримання норм чинного законодавства в частині обліку поточних зобов'язань за розрахунками за податками та платежами, складено план та програму аудиту.

2.5. Облік та аудит операцій по залученню фінансових ресурсів СТОВ «Правда»

Однією із складових капіталу досліджуваного сільськогосподарського підприємства є залучення фінансових ресурсів (банківських кредитів). Для оформлення кредиту до банку підприємством подається пакет документів, що містить: заяву на отримання кредиту; анкету позичальника; нотаріально завірених копії установчих документів; нотаріально завірених копій свідоцтва про реєстрацію; бізнес-план техніко-економічного обґрунтування отримання кредиту; документи по забезпеченню кредиту; документи, які стосуються страхування майна підприємства; інформацію про отримані кредити в інших банках; довідку з податкових органів про наявність у підприємства поточних рахунків в банку; фінансову звітність за останній звітний рік.

Після надання підприємством банківській установі всіх необхідних документів, банківські працівники, на підставі Положення НБУ про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат по кредитних операціях банків, розраховують критерії фінансового стану позичальника. До них відносять: платоспроможність, фінансову стійкість, рентабельність та систему грошових потоків позичальника. Для цього господарство надає фінансову звітність. Банківські працівники розраховують показники звітності без отримання аудиторського висновку про її об'єктивність, а також не розглядають облікову політику, що, на нашу думку,

ставити під сумнів фінансові показники, що характеризують фінансовий стан.

Експертні висновки, зроблені після вищевказаних розрахунків, з пропозиціями з видачі кредиту працівник кредитного підрозділу подає в Кредитний комітет банку. Чим гіршими будуть зазначені коефіцієнти, тим нижчим виявиться клас позичальника і тим більше банку доведеться створювати страхові резерви по такому кредиту, а значить, менш вигідним для банку стане такий кредит.

Довгостроковий кредит банку є зобов'язанням, на яке нараховуються відсотки та яке підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Його треба розглядати як довгострокове зобов'язання, якщо первісний термін погашення був більшим, аніж дванадцять місяців та до затвердження фінансової звітності існує угода про переоформлення цього зобов'язання на довгострокове. Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Облік довгострокових кредитів господарство як позичальник здійснює із застосуванням рахунка 50 «Довгострокові позики».

Одним із видів поточних зобов'язань є короткострокові кредити банків. До поточні зобов'язань відносяться зобов'язання, що будуть погашені протягом операційного циклу підприємства чи повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення та обліковуються на рахунку 60 «Короткострокові позики».

Крім того, для узагальнення інформації про стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, переведеними з довгострокових, при настанні строку погашення протягом дванадцяти місяців з дати балансу передбачений рахунок 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями». Господарство цей рахунок не застосовує, що є методичною помилкою.

Для обліку нарахованих відсотків за використання грошових коштів, отриманих у кредит на СТОВ «Правда» застосовується субрахунок 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» на якому здійснюється нарахування відсотків згідно з умовами договору позики незалежно від події сплати

відсотків. Для обліку витрат, пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків за користування кредитом, використовується субрахунок 951 «Відсотки за кредит».

В табл. 2.17 представлено кореспонденцію рахунків з відображення кредитних операцій з нарахування та сплата відсотків та основної суми кредиту по операціях з короткострокового кредитування.

Таблиця 2.17 – Відображення операцій з отримання та погашення суми короткострокового кредиту та відсотків за кредитом СТОВ «Правда»

№ п/п	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	На поточний рахунок отримано короткостроковий кредит	311	601
2	Нараховано відсотки за користування кредитом	951	684
3	На фінансовий результат списано нараховані відсотки	792	951
4	Сплачено відсотки за користування кредитом	684	311
5	Сплачена сума короткострокового кредиту за поточний місяць	601	311

Дещо в іншому порядку відбувається порядок розрахунку, нарахування та сплати відсотків по довгостроковому кредиту. Підприємство в бухгалтерському обліку операції з отримання та погашення довгострокового кредиту, відсотків та пені за простроченими платежами буде відображати так, як подано в табл. 2.18.

Таблиця 2.18 – Відображення операцій з отримання та погашення суми довгострокового кредиту та відсотків за кредитом СТОВ «Правда»

№ п/п	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	На поточний рахунок отримано довгостроковий кредит	311	501
2	Нараховано відсотки за користування кредитом за перший рік	951	684
3	Сплачено відсотки за користування кредитом за перший рік	684	311
4	На фінансовий результат списано нараховані відсотки за перший рік	792	951
5	Довгострокову заборгованість переведено до складу поточної заборгованості, оскільки до закінчення строку її погашення залишається менше року з дати балансу	501	611
6	Нараховано відсотки за користування кредитом за другий рік	951	684
7	Сплачено відсотки за користування кредитом за другий рік	684	311
8	Погашено довгостроковий кредит банку	611	311
9	Нараховано та перераховано пеню за несвоєчасне погашення заборгованості за кредитом	948	311
10	Списано на фінансовий результат нараховані відсотки за другий рік	792	951
11	Списано на фінансовий результат витрати, пов'язані зі сплатою пені	792	948

Таким чином, підприємству доцільно використовувати банківське кредитування як форму залучення капіталу, що підтверджує показник

ефективності використання залучених кредитних ресурсів. На досліджуваному підприємстві дотримуються чинної кореспонденції рахунків з обліку кредитних операцій.

В досліджуваному господарстві СТОВ «Правда» складовими залученого капіталу є довгострокові та короткострокові кредити банку. Розглянемо порядок проведення аудиту кредитних операцій досліджуваного підприємства.

Метою аудиту операцій із кредитами банку є встановлення: достовірності первинних даних відносно наявності заборгованості перед банком; повноти і своєчасності відображення даних первинних документів в зведених облікових регістрах; правильності ведення обліку кредитних операцій і його відповідності прийнятій обліковій політиці, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, законності і доцільності проведених розрахунків; достовірності відображення стану заборгованості у звітності підприємства.

Основним етапом аудиту кредитних операцій є планування, яке здійснюється з метою надання ефективних економічних послуг у визначений проміжок часу, зосередження уваги аудитора на найважливіших напрямках аудиту, та виявлення проблем, які слід перевірити найретельніше. Складемо план аудиту кредитних операцій СТОВ «Правда» (табл. 2.19).

Таблиця 2.19 – План аудиту кредитних операцій СТОВ «Правда»

Аудиторська фірма «Центр-аудит»
Підприємство СТОВ «Правда»
Період, що перевіряється 01.01.2020-31.12.2020
Запланований ризик середній
Запланована суттєвість 0,1%

Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Період перевірки	Примітки
2	3	4	5
Аудит бізнесу клієнта	Турта А.А.	01.03.2021 р.	
Аудит системи внутрішнього контролю	Турта А.А.	01.03.2021 р.	
Аудит правильності та відповідності оформлення кредитних угод	Турта А.А.	02.03.2021 р.	
Аудит правильності та відповідності законодавству облікових процедур щодо розрахунків за кредитами	Турта А.А.	02.03.2021 р.	
Аудит своєчасності розрахунків за кредитами	Турта А.А.	03.03.2021 р.	
Аудит правильності складання кореспонденції по рахунках 50, 60	Турта А.А.	04.03.2021 р.	
Формулювання висновків за результатами аудиту кредитних операцій	Турта А.А.	05.03.2021 р.	

Після складання плану аудиторської перевірки складаємо програму аудиту (табл. 2.20), яка розробляється для конкретизації загального плану аудиту.

Таблиця 2.20 – Програма аудиту кредитних операцій СТОВ «Правда»

Аудиторська фірма «Центр-аудит»
Підприємство СТОВ «Правда»
Період, що перевіряється 01.01.2020-31.12.2020
Запланований ризик середній
Запланована суттєвість 0,1%

Процедура	Робочі документи
1	2
Дослідження бізнесу клієнта	
Перевірка організаційно-правової форми	Статут
Перевірка установчих документів	установчі документи (Статут тощо)
Перевірка ліцензій та державних дозволів	державні реєстри, ліцензії, дозволи
Перевірка організації зберігання документів та організація доступу до них	накази, акти
Перевірка правильності та відповідності законодавству облікових процедур щодо розрахунків за кредитами	
Перевірка цільового використання кредитів	кредитна угода, накази, акти, платіжні доручення
Перевірка своєчасності погашення кредитів	розрахункові чеки, платіжні доручення, виписки з банку
Перевірка правильності нарахування та сплати відсотків	кредитна угода, первинні документи, бухгалтерські довідки-розрахунки
Звірення оборотів і залишків у виписках банку, регістрах бухгалтерського обліку, Головні книзі та формах фінансової звітності по рахунках обліку кредитних операцій	виписки банку, регістри бухгалтерського обліку, головна книга, форми фінансової звітності

Програма аудиту містить перелік питань за окремими темами, видами і напрямками очікуваних робіт, що підлягають перевірці, час проведення, види аудиторських процедур (за який період часу слід перевіряти, спосіб контролю).

Аудиторська перевірка операцій щодо залучення довгострокових кредитів банку передбачає проведення аналізу умов надання кредиту, джерел його погашення, а також законність та доцільність здійснення господарських операцій, проведених за рахунок довгострокового кредитування. При цьому аудиторська перевірка здійснюється у такій послідовності: на підставі даних бухгалтерського Балансу за звітний період, записів на рахунку 50 «Довгострокові позики» та в Головні книзі з'ясовують загальну суму, види отриманих кредитів. Після цього перевіряють їх використання, своєчасність погашення наданих кредитів, правомірність віднесення на витрати нарахованих

відсотків за користування ними та правильність відображення кредитних операцій на рахунках бухгалтерського обліку.

Для того, щоб перевірити, чи було використано кредит за цільовим призначенням порівнюють умови договору з документами, що підтверджують використання коштів, одержаних за кредитом.

Під час перевірки відповідності відображення в обліку кредитів банку чинному законодавству визначають правильність кореспонденції рахунків при зарахуванні коштів на поточний рахунок, використанні кредиту на оплату рахунків постачальників без зарахування на поточний рахунок в банку, оплату робіт підрядників, погашенні позик.

Своєчасність погашення заборгованості банку за отриманими кредитами встановлюється шляхом зіставлення дати погашення кредитів зі строками їх погашення, тобто необхідно порівняти дати із виписок банків із датами, зазначеними в кредитних угодах. Особливу увагу при цьому приділяють виявленню простроченої заборгованості банку за кредитами, причин її виникнення, встановленню суми втрат підприємства у зв'язку з оплатою підвищених відсотків.

У випадках настання умов, за яких можливе відтермінування виплат по погашенню кредитів, відстрочена заборгованість обліковується на окремому бухгалтерському рахунку 605 «Прострочені позики в національній валюті».

Важливе місце займає також перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку. Зокрема, аудитор повинен переконатися у правильності відображення в обліку господарських операцій з кредитування на рахунках 50 «Довгострокові позики» та 60 «Короткострокові позики» в регістрах синтетичного обліку, які відкривається на місяць і в яких для кожного рахунку виділено окремі розділи, та в аналітичному обліку, який ведеться за видами позик. При цьому аудитор підсумовує залишок на кінець місяця за рахунками позик, визначених в аналітичних даних, та звіряє із залишками в Головній книзі, а також переконується у правильності перенесення до Головної книги в кінці місяця кредитових оборотів цих рахунків з регістру синтетичного обліку.

Узагальнюючи результати проведеної аудиторської перевірки слід

відмітити, що за період, який досліджувався, на СТОВ «Правда» мали місце операції по залученню довгострокових та короткострокових позик. При проведенні аудиту операцій щодо банківських кредитів на СТОВ «Правда» порушень не виявлено. На підприємстві є в наявності всі кредитні угоди, які оформленні відповідно до вимог чинного законодавства. Розрахунки з банком по кредитах підприємство здійснює у встановлені банком терміни та використовує кредити за цільовим призначенням. Всі господарські операції по розрахунках з банком по кредитах відображення на бухгалтерських рахунках та в регістрах синтетичного і аналітичного обліку.

Висновки до розділу 2

1. Випускна кваліфікаційна роботи написана на практичних матеріалах сільськогосподарського підприємства СТОВ «Правда» Новомиргородського району, основним видом діяльності якого є вирощування, переробка та реалізація продукції рослинництва.

2. За результатами проведеного аналізу фінансового стану СТОВ «Правда» можна зробити висновки, що господарство має високий рівень фінансової стійкості та не залежності від залучених джерел фінансування. Підприємство є прибутковим та високорентабельним.

3. Ведення обліку в СТОВ «Правда» здійснює бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером. Розподіл функціональних обов'язків облікових працівників зафіксовано в затверджених посадових інструкціях.

4. В СТОВ «Правда» відсутній наказ щодо організації бухгалтерського обліку та облікову політику, що є суттєвим недоліком діяльності та ведення обліку. Тому ми пропонуємо розроблений в процесі дослідження проект наказу до затвердження керівником та впровадження у СТОВ «Правда».

5. На досліджуваному підприємстві СТОВ «Правда» основу фінансування складає власний капітал, проте ефективна фінансова та господарська діяльність підприємства неможлива без залучення позикових коштів. Їх використання дозволяє суттєво значно збільшити обсяги господарської діяльності

підприємства та забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування ресурсів для капітальних інвестицій і відповідно забезпечити збільшення ринкової вартості підприємства.

6. Залучений капітал СТОВ «Правда» представляє собою кошти, які залучаються для фінансування господарської діяльності підприємства на принципах строковості, поверненості та платності. До складу залученого капіталу входять короткострокові і довгострокові зобов'язання та поточна кредиторська заборгованість.

7. Формою залучення капіталу СТОВ «Правда» є використання коштів кредиторів, що обумовлює наявність і облік зобов'язань. Вагомими складовими залученого капіталу господарства є кредиторська заборгованість в частині розрахунків за товарними операціями.

8. В цілому відображення в обліку і звітності досліджуваного сільськогосподарського підприємства розрахунків з кредиторами за товарними операціями відповідає вимогам чинного законодавства, хоча є необхідним внести окремі методичні зміни.

9. При веденні господарської діяльності на СТОВ «Правда» виникають поточні зобов'язання за розрахунки з бюджетом за податками і платежами. Досліджуване господарство є платником єдиного податку 4 групи та застосовує спеціальний режим оподаткування ПДВ за ставкою 14 %, як сільськогосподарське підприємство.

10. СТОВ «Правда» утримує із заробітної плати найманих працівників податок з доходів фізичних осіб, військовий збір та нараховує на фонд оплати праці єдиний соціальний внесок. Податок на доходи фізичних осіб та військовий збір утримується також при нарахуванні (виплаті) фізичній особі орендної плати за земельний пай.

РОЗДІЛ 3. Напрямки розвитку обліку та аудиту залученого капіталу в сфері аграрного виробництва

3.1. Пріоритетні напрями розвитку обліку залученого капіталу

В процесі господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств активізуються їх економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання та державними органами, що в свою чергу зумовлюють виникнення зобов'язань. Будучи джерелом формування майна підприємства зобов'язання виконують важливу роль у господарській діяльності підприємства. Зобов'язання здійснюють суттєвий вплив на фінансову стійкість і платоспроможність, що в свою чергу потребує ефективного управління та контролю за фактичним станом розрахунків. Це можливо лише за умови отримання достовірної, якісної та адекватної інформації про заборгованість, яка формується в системі бухгалтерського обліку. Чітко налагодженні організація і методика обліку дають змогу забезпечити отримання об'єктивної інформації для аналізу і аудиту зобов'язань, проведення якого сприяє ефективному формуванню, підготовці та прийняттю управлінських рішень щодо діяльності підприємства та підтриманню його фінансової стійкості та платоспроможності на високому рівні.

Основними проблемами в процесі проведення аналізу розрахунків з кредиторами є визначення критеріїв класифікації кредиторської заборгованості в залежності від термінів погашення заборгованості. Тому рекомендуємо з метою контролю стану кредиторської заборгованості здійснювати розподіл заборгованості за розмірами заборгованості окремих кредиторів, за термінами погашення заборгованості за графіком та фактично.

З цією метою для поглиблення інформативності управлінського обліку стану розрахунків пропонуємо застосовувати аналітичну таблицю (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Дані кредиторської заборгованості

№ з/п	Кредитор	Дата погашення заборгованості		Відхилення, +, - (4 – 3)
		За графіком (договором)	Фактично	
1	2	3	4	5
1				
Всього				

Запропонована форма надасть можливість визначати за кожною операцією дотримання встановлених у договорах термінів постачання товарно-матеріальних цінностей і своєчасність розрахунків з ними.

В господарській діяльності сільськогосподарських підприємств виникають обставини, які впливають на своєчасне виконання зобов'язань або взагалі припиняють їх здійснення. Такими обставинами можуть бути тимчасова або стійка фінансова неплатоспроможність, надзвичайні події. Це означає, що при здійсненні операцій із розрахунків з постачальниками та підрядниками у бухгалтерському обліку може виникати як дебіторська заборгованість – у випадку здійснення передоплати, так і кредиторська заборгованість – за умови такої оплати або іншого погашення зобов'язань.

З метою вдосконалення обліку поточної заборгованості за розрахунками з постачальниками впровадити в практику ведення документу, представленого в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Реєстр документів до сплати

№ з/п	Постачальник	Номер рахунку до сплати, дата	Термін оплати, дні	Сума оплати з ПДВ, грн.	Сальдо з рахунком на кінець дня	Сальдо за рахунком накопичувально за місяць	Дата оплати
	Назва ТМЦ	Сума рахунку з ПДВ, грн.					
1							
...							
Всього							

Запропонована форма сприятиме підвищенню ефективності облікових робіт при розрахунках з постачальниками. При цьому основною перевагою даного документа є те, що в ньому наводиться інформація за кожним виставленим рахунком на кінець дня, а також має місце накопичувальна інформація на кінець місяця.

З метою поглиблення інформативності фінансової звітності щодо відображення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками пропонуємо внести корективи до фінансової звітності, а саме до Балансу (Звіту про фінансовий стан): під рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» додати рядок 1616 з назвою «у тому

числі прострочена кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги».

З метою контролю за станом ведення обліку розрахунків з кредиторами пропонуємо до розпорядчого документа щодо організації та ведення бухгалтерського обліку включити (у вигляді додатків) положення які безпосередньо стосуються обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, а саме: робочий план рахунків з деталізацією управлінських субрахунків рахунку 63 (за видами валюти розрахунків, господарськими сегментами, групами постачальників); посадові інструкції бухгалтера по веденню розрахункових операцій з кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги; затверджений документ щодо термінів зберігання господарських договорів та іншої ділової документації з обліку кредиторської заборгованості; графік проведення інвентаризації кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги) та склад ревізійної комісії; положення про ведення претензійно-позовної роботи.

Внутрішня звітність є важливим джерелом якісної економічної інформації для керівників підприємств у визначенні засобів для досягнення більш високих результатів діяльності та для якісного проведення аудиту залученого капіталу.

Потреба в розробленні системи внутрішньої звітності про залучений капітал зумовлена зростанням обсягів операцій з цим об'єктом обліку. Саме це і створює необхідність розроблення внутрішньої звітності, яка б надавала керівнику інформацію про ефективність та доцільність здійснення таких операцій. На сучасному етапі управління відсутні форми внутрішньої звітності про залучений капітал. Систему внутрішньої звітності треба формувати так, щоб її дані містили фактичні, планові, прогнозні дані про залучений капітал, для забезпечення можливості здійснення планування, аналізу та контролю за процесом залучення капіталу і забезпечення його ефективної реалізації.

Аналіз наявних форм фінансової звітності свідчить, що дані Балансу забезпечують отримання інформації про залучений капітал у розділі II «Довгострокові зобов'язання і забезпечення» та III «Поточні зобов'язання і забезпечення». У форма «Звіт про фінансові результати» надається інформація

про витрати пов'язані із залученням капіталу (р.2250). Форма фінансової звітності «Звіт про рух грошових коштів» забезпечує інформацією стосовно подальших операцій з рухом грошових коштів при залученні капіталу (р.3305, 3340, 3350, 3390). «Примітки до річної фінансової звітності» надає більш розширену інформацію про забезпечення (р. 710-780). Проте наведеної інформації недостатньо для того, щоб зробити висновки за операціями зі всіма джерелами формування залученого капіталу, і відповідно неможливо провести аналіз фінансового стану підприємства.

Таким чином, проблема полягає в тому, що встановлені форми фінансової звітності не забезпечують керівництво необхідною інформацією, а форми внутрішньої звітності, які б могли надати таку інформацію, не розроблені. Розв'язок цієї проблеми полягає у розробленні системи внутрішньої звітності про залучений капітал, форми якої наведено в додатку АТ. Така звітність буде містити більш ширші дані і дасть змогу відповідно розрахувати більшу кількість показників порівняно з регламентованою фінансовою звітністю.

Прийняття управлінських рішень, пов'язаних зі залученням капіталу, вимагає подання інформації, що розкриває наявність та рух залученого капіталу за певний звітний період. Джерелами інформації для заповнення наведених у додатку АТ форм виступають дані, отримані з реєстрів синтетичного обліку і відповідних аналітичних рахунків залученого капіталу. Форми внутрішньої звітності побудовані таким чином, що дають змогу побачити не лише частку кожного виду залученого капіталу у розрізі терміну його погашення. Забезпечення такою інформацією надає змогу керівництву підприємства простежити за джерелами залучених засобів, виявити прострочені джерела залучених засобів та вжити відповідних заходів щодо недопущення не вигідних для суб'єктів господарювання операцій.

Джерелом інформації для заповнення форми «Оцінка залученого капіталу» є дані форми № 1 «Баланс» і аналітичні дані рахунків залученого капіталу. Ця форма внутрішньої звітності дасть змогу визначити реальну вартість залученого капіталу на конкретну дату, забезпечить формування повної і правдивої інформації для здійснення аналізу і прийняття управлінських

рішень.

Форма внутрішньої звітності «Витрати на обслуговування залученого капіталу», наведена у додатку АУ побудована таким чином, що дає змогу побачити частку витрат на обслуговування залученим капіталом у розрізі конкретного виду запозичення. Крім цього, дані внутрішнього звіту показують рух таких витрат, результати якого забезпечать прийняття керівниками відповідних управлінських рішень. Подання описаних вище форм внутрішньої звітності про наявність і рух залученого капіталу повинні здійснюватись в кінці кожного року.

Узагальнюючи розглянутий матеріал слід відмітити, що в обліку залученого капіталу підприємства існує чимало проблемних моментів. В процесі написання роботи досліджено сучасний стан обліку залученого капіталу та розглянуто можливі напрямки його вдосконалення. Для поглиблення інформативності бухгалтерського та управлінського обліку стану кредиторської заборгованості за товарними розрахунками пропонуємо застосовувати аналітичні таблиці щодо виконання договірних зобов'язань та своєчасності розрахунків з контрагентами, що сприятиме зростанню ефективності облікової роботи на підприємстві.

Внутрішня звітність є важливим джерелом якісної економічної інформації для керівників підприємств у визначенні засобів для досягнення більш високих результатів діяльності та для якісного проведення аудиту залученого капіталу. Потреба в розробленні системи внутрішньої звітності про залучений капітал зумовлена зростанням обсягів операцій з цим об'єктом обліку. Саме це і створює необхідність розроблення внутрішньої звітності, яка б надавала керівнику інформацію про ефективність та доцільність здійснення таких операцій.

3.2. Удосконалення підходів щодо організації і методики аудиту залученого капіталу

З метою ефективної організації обліку залученого капіталу виникає

необхідність в проведенні заходів як внутрішнього так і зовнішнього контролю залученого капіталу. При цьому належна організація внутрішнього аудиту може стати одним із найбільш ефективних інструментів внутрішньогосподарського контролю та конкурентною перевагою підприємства.

Розвиток ринкових умов господарювання супроводжується підвищеною увагою до стану та якості зобов'язань підприємства, особливо з боку аудиторів. Це обумовлено тим, що саме до зобов'язань підприємства належать залучені кошти, які хоч і є одним із необхідних джерел фінансових ресурсів підприємства, але їх обсяг та якість завжди є одним із непростих та нелегких питань для керівництва. На сьогодні керівники та власники підприємств все більше залучають незалежних аудиторів та аудиторські фірми з метою підтвердження правильності ведення бухгалтерського обліку та достовірності відображення зобов'язань підприємства у фінансовій звітності. Це в свою чергу потребує від суб'єктів аудиторської діяльності нових підходів до проведення аудиторських перевірок, а також використання сучасних методик при проведенні аудиту зобов'язань підприємства.

Для забезпечення якості проведення аудиту зобов'язань аудитор має чітко визначити аудиторські процедури та методи проведення аудиту. Перелік аудиторських процедур має плануватися відповідно до норм Міжнародного стандарту аудиту 500 «Аудиторські докази», в якому визначено з чого складаються аудиторські докази під час аудиту та відповідальність аудитора за розробку й виконання аудиторських процедур для отримання достатніх і прийнятих аудиторських доказів, що надають можливість сформулювати обґрунтовані висновки, на яких ґрунтуватиметься думка аудитора, та які необхідні для проведення аудиту зобов'язань. Тому пропонуємо проводити аудит зобов'язань підприємства відповідно до наведеної програми (табл. 3.3).

З метою підтвердження правильності відображення в обліку та своєчасності розрахунків підприємства з кредиторами за товарними операціями аудиторі слід звернути увагу на своєчасність поставок, відповідність кількості та якості поставлених цінностей вимогам договору, правильність та

обґрунтованість цін.

Таблиця 3.3 – Програма аудиту поточних зобов'язань за товарними розрахунками

№ п/п	Перелік етапів аудиторської перевірки	Виконавець	Індекс робочого документу	Примітка
1	2	3	4	5
1	Перевірка залишку заборгованості за даними Головної книги з залишками в облікових регістрах		РДКЗ 1.1	
2	Перевірка наявності актів звірки і відповідності їх даним аналітичного і синтетичного обліків		РДКЗ 1.2	
3	Направлення запитів на підтвердження заборгованості			
4	Визначення розбіжностей між отриманими відповідями на відправлені запити по підтвердженню кредиторської заборгованості із наявними на підприємстві актами звірень і залишків в аналітичному обліку кредиторської заборгованості			
5	Перевірка наявності договорів, що передбачають авансову оплату			
6	Перевірка правильності оформлення документів на одержання ТМЦ і своєчасності надання їх у бухгалтерію			
7	Перевірка повноти і своєчасності оплати рахунків		РДКЗ 1.3	
8	Перевірка розрахунків по товарообмінним операціям			
9	Перевірка правильності відображення кредиторської заборгованості у балансі			
10	Перевірка на наявність у складі кредиторської заборгованості отриманих претензій		РДКЗ 1.4	
11	Складання реєстру визначення заборгованості з терміном позовної давності, що минув, причини її виникнення		РДКЗ 1.5	
12	Перевірка результатів проведення інвентаризації кредиторської заборгованості			
13	Проведення вибіркової перевірки з метою перевірки рахунків, накладних, отриманих від постачальників, з даними складського і бухгалтерського обліків		РДКЗ 1.6	
14	Перевірка суцільним методом списання нестач, втрат і псування запасів з вини постачальників		РДКЗ 1.7	
15	Проведення пошуку невідображених зобов'язань шляхом тесту відсікання		РДКЗ 1.8	

Відповідно до МСА 500 «Аудиторські докази», перевірка бухгалтерських записів та документів надає аудиторські докази різних ступенів достовірності в залежності від їх характеру та джерел отримання інформації, а також у разі внутрішніх записів або документів – залежно від ефективності заходів

внутрішнього контролю над їх формуванням.

При цьому аудиторська перевірка передбачає дослідження документів та відображення інформації в облікових регістрах. Це одна з найважливіших процедур аудиту.

В процесі аудиторської перевірки розрахунків з кредиторами за товарними операціями аудитор має встановити достовірність відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку, що надасть можливість виявити не тільки помилки, а й факти навмисного викривлення облікових даних з метою приховування допущених зловживань. Достовірність проведених розрахунків перевіряється методом зіставлення операцій з оплати рахунків з банківськими виписками чи іншими грошовими документами.

Процедура аудиторського спостереження досить актуальна на етапі проведення інвентаризації. При цьому аудитор повинен здійснювати спостереження за процесом проведення самої інвентаризації кредиторської заборгованості та за процедурою відображення результатів інвентаризації в облікових регістрах підприємства.

Процедура запиту застосовується аудитором в ході аудиторської перевірки та зачасту доповнює виконання інших процедур. При цьому з загального переліку проводиться відбір контрагентів з урахуванням необхідного відсотка підтвердження, відповідного рівня суттєвості та запланованих аудиторських ризиків саме ті контрагенти, яким направляються запити. Оцінивши отримані відповіді аудитор формує власну думку щодо відібраних контрагентів та приймає рішення відносно застосування чи незастосування інших аудиторських процедур.

Існують також аналітичні процедури, які представляють собою оцінку фінансової інформації через аналіз правдоподібного взаємозв'язку між фінансовими та не фінансовими даними. Аналітичні процедури також включають усі необхідні дослідження ідентифікованих коливань чи взаємозв'язків, що суперечать іншій доречній інформації, або значно відрізняються від очікуваних показників. Додаткові вказівки щодо аналітичних процедур визначено в МСА 520 «Аналітичні процедури».

Основна перевага застосування аналітичних процедур полягає у виявленні наявності або відсутності незвичайних або неправильно відображених фактів і результатів господарської діяльності, що визначають сфери потенційного ризику й потребують особливої уваги аудитора. Аналітичні процедури можуть виконуватися протягом усього процесу проведення аудиту, що надасть змогу підвищити його якість і скоротити витрати часу на його проведення.

Стосовно ділянки аудиту щодо розрахунків з кредиторами за товарними операціями актуальність використання аналітичних процедур полягає у тому, що необхідно проаналізувати відповідність даних облікових регістрів та даних відповідних форм фінансової звітності. Крім того аналітичні процедури застосовуються аудитором для аналізу впливу заборгованостей на фінансовий стан підприємства, його платоспроможність та фінансову стійкість.

Відповідно до МСА 230 «Аудиторська документація» аудитор повинен скласти аудиторську документацію, інформація з якої є достатньою та відповідною для запису в аудиторський звіт та доказом того, що аудит планувався та виконувався відповідно до міжнародних стандартів аудиту із застосування законодавчих та нормативних вимог, тобто це запис виконаних аудиторських процедур, отриманих доречних аудиторських доказів і висновків, яких дійшов аудитор. Табл. 3.4 – 3.11 представлено запропоновані форми робочих документів аудитора, які можуть бути використанні в процесі проведення аудиту кредиторської заборгованості.

Таблиця 3.4 – Робочий документ з перевірки залишку кредиторської заборгованості РДКЗ 1.1

Рахунок у Головній книзі	Залишок по Головній книзі	Залишок по журналу	Відхилення (гр.2-гр.3)	Причини
1	2	3	4	5
Разом:				

Таблиця 3.5 – Робочий документ за результатами зустрічної перевірки кредиторської заборгованості РДКЗ 1.2

Кредитор (повна назва підприємства)	Код рядка у журналі	Сума кредиторської заборгованості	Дата виникнення заборгованості	Підстава виникнення заборгованості	Згідно з актом звірки від кредитора		Примітка (відхилення, причини)
					сума	дата	
1	2	3	4	5	6	7	8
Разом:							

Таблиця 3.6 – Робочий документ за результатами зустрічної перевірки оплати рахунків РДКЗ 1.3

Кредитор (повна назва підприємства, без скорочення)	Код рядку у журналі	Сума по накладній (рахунку, договору)	Кінцева дата проведення оплати постачальнику згідно документам	Дата фактично проведеної оплати (згідно з випискою банку)	Сума штрафу чи пені за несвоєчасну оплату, передбачена договором		Підстава встановлення відхилення
					договором	Фактично стягнуто	
1	2	3	4	5	6	7	8
Разом:							

Таблиця 3.7 – Робочий документ з перевірки отриманих претензій від кредиторів РДКЗ 1.4

Кредитор (повна назва підприємства, без скорочення)	Код рядку у журналі	Сума заборгованості	Дата виникнення заборгованості	Підстава виникнення заборгованості	Пред'явлена претензія від кредитора		З них сума визначена підприємством
					Сума	Дата	
1	2	3	4	5	6	7	8
Разом:							

Таблиця 3.8 – Робочий документ з перевірки кредиторської заборгованості зі строком позовної давності, що минув РДКЗ 1.5

Кредитор (повна назва підприємства)	Сума кредиторської заборгованості	Дата виникнення заборгованості	Записи у бухгалтерії на списання	Підстава для списання	Примітка
1	2	3	4	5	6
Разом:					

Таблиця 3.9 – Робочий документ з перевірки накладних, отриманих від кредиторів РДКЗ 1.6

Кредитор	Номер і дата накладної	Назва товару по накладній	Сума по накладній	Номер карточки складського обліку та дата розноси	Сума, що вказана у карточці	Розбіжності між накладною та картою	Причини розбіжностей	Примітка
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Разом:								

Таблиця 3.10 – Робочий документ з перевірки нестач, втрат та псування цінностей з вини кредитора РДКЗ 1.7

Кредитор	Номер та дата накладної	Номер та дата накладної, найменування зіпсованого товару за накладною	Сума по накладній поставальника	Кількість та сума нестач запасів	Кількість та сума втрат запасів	Кількість та сума псування запасів	Відображення цих операцій у бухгалтерії	Примітка
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Разом:								

Таблиця 3.11 – Робочий документ з перевірки тесту на відсікання по сумах доходу та зобов'язань на межі періодів РДКЗ 1.8

Кредитор	Документ			Відображення в облікових регістрах			Вплив на валюту балансу	
	Дата	№	Сума	Дата	Рядок регістру	Сума	Рядок балансу	Сума збільшення + зменшення -
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Разом:								

Своєчасна підготовка достатньої та прийнятої аудиторської документації допомагає підвищити якість аудиту та сприяє ефективному огляду й оцінці отриманих аудиторських доказів і висновків, достатніх для остаточного формування аудиторського звіту.

Отже, раціональна організація аудиту за станом розрахунків за зобов'язаннями підприємства сприяє зміцненню договірної і розрахункової дисципліни, виконання зобов'язань по поставках товарів в заданому асортименті і якості, підвищенню відповідальності за дотримання платіжної дисципліни. Правильне відображення зобов'язань у фінансовій звітності

дозволяє надати користувачеві повну, правдиву та неупереджену інформацію про результати діяльності підприємства для прийняття користувачами рішень, тож з метою кращого ознайомлення із справами при аналізі поточних зобов'язань потрібно також приділити увагу зведеним документам, що допоможе дати чіткіший і глибший висновок про поточні зобов'язання підприємства.

Важливо аспектом при проведенні внутрішнього аудиту зобов'язань є використання інформаційних технологій. Вони можуть стати ефективним інструментом, який дає йому змогу не лише мінімізувати витрати часу, а й здійснити більш ретельну перевірку, що сприятиме підвищенню якості узагальнюючих висновків з рекомендаціями за напрямками і засобами поліпшення фінансово-господарського становища підприємства.

Застосування на практиці комп'ютерних програм дасть низку переваг і додаткових можливостей, а саме: можливість збільшення вибірки інформації щодо розрахунків, що дозволить підвищити надійність висновків аудиту; можливість контролю над обробкою журналів, форм звітності та первинних документів; підвищення ефективності аудиту за рахунок скорочення строків перевірки та трудовитрат; можливість визначення відхилень від планових показників і визначення основних чинників, що вплинули на таке відхилення; можливість звірки та взаємозв'язку форм звітності, отриманих з комп'ютерної бухгалтерської програми, і даними, отриманими з аудиторської програми.

Підсумовуючи наведений вище матеріал слід відмітити, що своєчасна підготовка достатньої та прийнятої аудиторської документації допомагає підвищити якість аудиту і сприяє ефективному огляду й оцінці отриманих аудиторських доказів і висновків, досягнутих до остаточного формулювання аудиторського звіту. З метою вдосконалення процедури проведення аудиту розрахунків з кредиторами в роботі розроблено програму аудиту розрахунків з кредиторами та робочі документи аудитора відповідно до міжнародних стандартів аудиту, що надасть можливість підприємству якісно проводити аудит. Наведені пропозиції сприятимуть вдосконаленню методики аудиту кредиторської заборгованості та покращенню розрахункової дисципліни.

Висновки до розділу 3

1. Чітко налагодженні організація і методика обліку дають змогу забезпечити отримання об'єктивної інформації для аналізу і аудиту зобов'язань, проведення якого сприяє ефективному формуванню, підготовці та прийняттю управлінських рішень щодо діяльності підприємства та підтриманню його фінансової стійкості та платоспроможності на високому рівні.

2. В обліку залученого капіталу підприємства існує чимало проблемних моментів. В процесі написання роботи досліджено сучасний стан обліку залученого капіталу та розглянуто можливі напрямки його вдосконалення.

3. Для поглиблення інформативності бухгалтерського та управлінського обліку стану кредиторської заборгованості за товарними розрахунками запропоновано застосовувати аналітичні таблиці щодо виконання договірних зобов'язань та своєчасності розрахунків з контрагентами, що сприятиме зростанню ефективності облікової роботи на підприємстві.

4. Внутрішня звітність є важливим джерелом якісної економічної інформації для керівників підприємств у визначенні засобів для досягнення більш високих результатів діяльності та для якісного проведення аудиту залученого капіталу. Потреба в розробленні системи внутрішньої звітності про залучений капітал зумовлена зростанням обсягів операцій з цим об'єктом обліку. Саме це і створює необхідність розроблення внутрішньої звітності, яка б надавала керівнику інформацію про ефективність та доцільність здійснення таких операцій.

5. З метою вдосконалення процедури проведення аудиту розрахунків з кредиторами в роботі розроблено програму аудиту розрахунків з кредиторами та робочі документи аудитора відповідно до міжнародних стандартів аудиту, що надасть можливість підприємству якісно проводити аудит. Наведені пропозиції сприятимуть вдосконаленню методики аудиту кредиторської заборгованості та покращенню розрахункової дисципліни.

ВИСНОВКИ

1. Залучений капітал у вигляді позикових коштів – це залучені з різноманітних джерел кошти для фінансування діяльності на принципах строковості, повернення і платності, які характеризують величину фінансових зобов'язань підприємства.

2. У спеціальній літературі залучений капітал як об'єкт бухгалтерського обліку розглядають з кількох позицій: як зобов'язання; як грошові потоки; як джерело формування господарських засобів.

3. Раціональність та правильність методичного забезпечення обліку залученого капіталу, методи та прийоми впливу на залучений капітал створюють фінансовий механізм управління залученим капіталом підприємства.

4. Характерна особливість залученого капіталу та, що як об'єкт обліку він є також і об'єктом аналізу, а отже, можна виявити тісний взаємозв'язок між обліком залученого капіталу і його аналізом. Одночасно залучений капітал, як специфічний об'єкт фінансових відносин є інструментом фінансового управління.

5. Методика аудиту залученого капіталу має важливе значення, оскільки вона дозволяє виявити викривлення у фінансовій звітності, а надані аудиторами висновки дають впевненість користувачам фінансових звітів підприємства та власникам для прийняття ефективних управлінських рішень.

6. Аудит залученого капіталу виступає ключовим елементом загальної методики аудиту фінансової звітності та потребує наявності чіткої послідовності узгоджених між собою дій.

7. У результаті дослідження особливостей методики аудиту зобов'язань запропоновано алгоритм комплексної методики аудиту зобов'язань підприємства, зміст якої полягає в узгодженості аудиторських процедур.

8. Випускна кваліфікаційна роботи написана на практичних матеріалах сільськогосподарського підприємства СТОВ «Правда» Новомиргородського району, основним видом діяльності якого є вирощування, переробка та

реалізація продукції рослинництва.

9. За результатами проведеного аналізу фінансового стану СТОВ «Правда» можна зробити висновки, що господарство має високий рівень фінансової стійкості та не залежності від залучених джерел фінансування. Підприємство є прибутковим та високорентабельним.

10. Ведення обліку в СТОВ «Правда» здійснює бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером. Розподіл функціональних обов'язків облікових працівників зафіксовано в затверджених посадових інструкціях.

11. На досліджуваному підприємстві основу фінансування складає власний капітал, проте ефективна фінансова та господарська діяльність підприємства неможлива без залучення позикових коштів. Їх використання дозволяє суттєво значно збільшити обсяги господарської діяльності підприємства та забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування ресурсів для капітальних інвестицій і відповідно забезпечити збільшення ринкової вартості підприємства.

12. Формою залучення капіталу СТОВ «Правда» є використання коштів кредиторів, що обумовлює наявність і облік зобов'язань. Вагомими складовими залученого капіталу господарства є кредиторська заборгованість в частині розрахунків за товарними операціями.

13. При веденні господарської діяльності на досліджуваному підприємстві виникають поточні зобов'язання за розрахунки з бюджетом за податками і платежами. Підприємство є платником єдиного податку 4 групи та застосовує спеціальний режим оподаткування ПДВ за ставкою 14 %, як сільськогосподарське підприємство.

14. СТОВ «Правда» утримує із заробітної плати найманих працівників податок з доходів фізичних осіб, військовий збір та нараховує на фонд оплати праці єдиний соціальний внесок. Податок на доходи фізичних осіб та військовий збір утримується також при нарахуванні (виплаті) фізичній особі орендної плати за земельний пай.

15. Чітко налагодженні організація і методика обліку дають змогу забезпечити отримання об'єктивної інформації для аналізу і аудиту зобов'язань,

проведення якого сприяє ефективному формуванню, підготовці та прийняттю управлінських рішень щодо діяльності підприємства та підтриманню його фінансової стійкості та платоспроможності на високому рівні.

16. В обліку залученого капіталу підприємства існує чимало проблемних моментів. В процесі написання роботи досліджено сучасний стан обліку залученого капіталу та розглянуто можливі напрямки його вдосконалення.

17. Для поглиблення інформативності бухгалтерського та управлінського обліку стану кредиторської заборгованості за товарними розрахунками запропоновано застосовувати аналітичні таблиці щодо виконання договірних зобов'язань та своєчасності розрахунків з контрагентами, що сприятиме зростанню ефективності облікової роботи на підприємстві.

18. Внутрішня звітність є важливим джерелом якісної економічної інформації для керівників підприємств у визначенні засобів для досягнення більш високих результатів діяльності та для якісного проведення аудиту залученого капіталу. Потреба в розробленні системи внутрішньої звітності про залучений капітал зумовлена зростанням обсягів операцій з цим об'єктом обліку. Саме це і створює необхідність розроблення внутрішньої звітності, яка б надавала керівнику інформацію про ефективність та доцільність здійснення таких операцій.

19. З метою вдосконалення процедури проведення аудиту розрахунків з кредиторами в роботі розроблено програму аудиту розрахунків з кредиторами та робочі документи аудитора відповідно до міжнародних стандартів аудиту, що надасть можливість підприємству якісно проводити аудит. Наведені пропозиції сприятимуть вдосконаленню методики аудиту кредиторської заборгованості та покращенню розрахункової дисципліни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит розрахунків з постачальниками і підрядниками [Електронний ресурс] // Бібліотека економіста. URL: <http://library.if.ua/book/78/5603.html>.
2. Безкоровайна Л. В. Особливості бухгалтерського обліку дебіторської і кредиторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці // Ефективна економіка. - 2016. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=eng&z=5310>
3. Бланк И.А. Управление использованием капитала: учеб. пособие. / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2000. – 656 с.
4. Бланк И. А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2008. – 510 с.
5. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2009. – 592 с.
6. Білуха Н.Т. Аудит: Навч. посіб. – 2-е вид., пероб. і доп. / Н.Т. Білуха. – К.: Знання, 2012. – 480 с.
7. Белозерцев В. С. Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві // Економіка та держава. - 2019. - № 1. - С. 73-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2019_1_14
8. Бондаренко О. М. Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками // Економіка. Фінанси. Право. - 2018. - № 4. - С. 26-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_4_8
9. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навчально-практичний посібник / [Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна та ін.]. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 536 с. URL: http://ebooktime.net/book_12_glava_71_5.1.1._Економічна_c.html.
10. Бляхарчук М.О. Формування облікової політики в системі управління підприємством. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.е.н., Рівне 2016. – 23 с.
11. Бурак І. О. Облікова політика як складова організації обліку

заборгованості за розрахунками [Електронний ресурс] / І. О. Бурак // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. : Економіка. - 2015. - Вип. 2(1). - С. 214-217.

12. Візиренко С. В. Удосконалення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками // Інноваційна економіка. - 2014. - № 3. - с. 249-254. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2014_3_38.pdf

13. Візиренко С. В. Організація обліку розрахунків з контрагентами // Інвестиції: практика та досвід. - 2020. - № 23. - С. 58-63. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7235&i=8>

14. Владика О. Є. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками // Молодий вчений. - 2016. - № 12.1. - С. 677-681. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12

15. Войнаренко М.П., Пономарьова Н. А., Замазій О. В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

16. Господарський Кодекс України: закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

17. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів / Р. П. Гончарук // Вісник ЖДТУ: економічні науки. – 2012. - №1. – 48-51.

18. Гибез Е. А., Невдах С. В. Способы снижения аудиторского риска. Международный экономический форум. 2015. № 31. С. 147–151.

19. Гриліцька А. В. Особливості обліку та контролю готівкових і безготівкових розрахунків: теоретичний аспект // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. - 2020. - Вип. 1. - С. 245-251. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cxeebu_2020_1_38

20. Гуцаленко Л. В. Дієвість контрольної функції обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками / Modern economics. - 2018. - № 10. - С. 36-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2018_10_8

21. Гуцаленко Л. В. Марчук У. О. Реалізація контрольної функції обліку в

управлінні поточними зобов'язаннями підприємств // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2015. - Вип. 2(1.1). - с. 43-48. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vanp_2015_2\(1.1\)__8.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vanp_2015_2(1.1)__8.pdf)

22. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посібник / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук - К.: Центр учбової літератури, 2014. - 496 с.

23. Гужел Ю. Нюанси розрахунку банківських процентів // Баланс. – 2013. - № 85. – с. 12 – 15

24. Гринчук Ю. С. Облік і оподаткування фінансового лізингу // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 9. - с. 208-212. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN /ape_2012_9_28

25. Гуцаленко Л. В., Марчук У. О. Реалізація контрольної функції обліку в управлінні поточними зобов'язаннями підприємств // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2015. - Вип. 2(1.1). - с. 43-48. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vanp_2015_2\(1.1\)__8.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vanp_2015_2(1.1)__8.pdf)

26. Демченко Я. М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер.: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. - 2014. - Вип. 1. - с. 96-108. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ptmbo_2014_1_11.pdf

27. Денисенко Д.Є. Еволюція тлумачення сутності капіталу та його функцій // Економіка та держава. – 2012. – № 3. – с. 91–93. URL: <http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=1757&i=23>

28. Демченко Я. М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер.: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. - 2014. - Вип. 1. - С. 96-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_1_11

29. Дзюба О. М. Товарні операції підприємства: особливості обліку з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. - 2016. - Вип.

17(1). - С. 134-137. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17\(1\)__37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(1)__37)

30. Дорохова Л. М. Вплив позикового капіталу на фінансову діяльність аграрних підприємств // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. - 2015. - № 2(2). - С. 113-122. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2015_2\(2\)__16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2015_2(2)__16)

31. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.

32. Жарнікова В. В. Сучасні підходи до формування обліково-аналітичної бази організації обліку розрахунків з // Ефективна економіка. - 2019. - № 6. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_6_66

33. Жук В.М. Стандартизація обліку капіталу в контексті інституційних змін // Вісник ЖДТУ. - № 2. – 2013. с. 52 – 55

34. Закон України «Про фінансовий лізинг»: від 16.12.97 р. №723/97-ВР у редакції Закону №1381-IV від 11.12.2003 р. (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>

35. Запорожан О.М. Залучений капітал як складова власного капіталу // Вісник ЖДТУ - № 2. – 2014. – с. 120 – 124. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/94438>

36. Зеленіна О. О. Обліково-аналітичне обґрунтування формування позикового капіталу: методика здійснення // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2014. - Вип. 6(4). - С. 232-237. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6\(4\)__60](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6(4)__60)

37. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>.

38. Загальні вимоги до фінансової звітності: НП(С)БО бухгалтерського обліку 1 від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

39. Зобов'язання: положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

40. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку

активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua..>

41. Євсєєва О. О. Облікова політика та її складові елементи // Економічний простір. - 2016. - № 105. - С. 67-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есpros_2016_105_9

42. Кобилянська О.І., Сейко С.І. Фінансовий кредит як форма залученого капіталу: економічна сутність, процес отримання, погашення, оподаткування та відображення в обліку // Облік і фінанси АПК. – 2010. - №2. – с. 30-38. URL: http://www.rusnauka.com/8_DN_2011/Economics/7_82404.doc.htm

43. Краєвський В. М. Перспективні напрями залучення капіталу – обліковий аспект [Електронний ресурс] // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. - 2014. - Вип. 200(3). - с. 141-146. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvnu_econ_2014_200\(3\)__23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvnu_econ_2014_200(3)__23.pdf)

44. Камінська Т. Г. Моделювання кругообігу капіталу для потреб бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] // Бізнес Інформ. - 2013. - № 7. - с. 256-263. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2013_7_47.pdf

45. Кальченко М. М. Тенденції залучення фінансових ресурсів аграрними підприємствами / Н. С. Танклевська, М. М. Кальченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: «Перспективні питання економіки та управління» (Австрія, м. Відень, 25 квітня 2015 р.). – Відень, 2015. – с. 204–209.

46. Клименко І. В. Бухгалтерський облік у системі договірної процесу щодо лізингових операцій: організаційні положення // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер.: Економічні науки. - 2013. - № 4. - с. 51-63. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vzhdtu_econ_2013_4_7.pdf

47. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности: учеб.пособие./ В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 512 с.

48. Коваль Н. І. Облікове забезпечення фінансової діяльності аграрних підприємств / Н. І. Коваль // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 3. – с. 53–58.

URL: <http://magazine.faaf.org.ua/oblikove-zabezpechennya-finansovoi-diyalnosti-agrarnih-pidpriemstv.html>

49. Костирева А. Сутність позикового капіталу як об'єкту обліку та оцінка ефективності його використання / А. Костирева, Е. С. Гейер // Наука и образование. – 2013. URL: <http://www.rusnauka.com/>

50. Киян А.В., Ярмолюк О.Ф. Облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками // «Молодий вчений» - № 9 (24) - Частина 1, 2015 р. - с. 77 – 80. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/9/16.pdf>

51. Киян А. В. Облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками // Молодий вчений. - 2015. - № 9(1). - С. 77-80. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_9\(1\)__19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_9(1)__19)

52. Коблянська І. О. Методика обліку і аудиту розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками // Modern economics. - 2017. - № 3. - С. 78-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2017_3_11

53. Коваль С. В. Облік поточних розрахунків та зобов'язань аграрних підприємств // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2019. - № 1. - С. 78-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2019_1_16

54. Коваль С. В. Облік розрахунків у аграрних підприємствах їх організація й методика // Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. - 2020. - Вип. 1. - С. 240-245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tnven_2020_1_33

55. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібн. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – К.: Знання, 2005. – 485 с. – (Вища освіта XXI століття)

56. Краєвський В. М. Перспективні напрями залучення капіталу – обліковий аспект // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. - 2014. - Вип. 200(3). - С. 141-146. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2014_200\(3\)__23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2014_200(3)__23)

57. Коцербуба Н. В. Особливості застосування прийомів фінансового аналізу в аудиті ефективності використання капіталу суб'єктів підприємницької

діяльності // Актуальні проблеми економіки. - 2016. - № 5. - С. 351-359. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_5_42

58. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту: навч. посіб. Київ: Каравела, 2004. 568 с.

59. Лист Міністерства фінансів України від 25 лютого 2013 р. № 31-08410-07/23-542/322 «Щодо організації бухгалтерського обліку на підприємстві». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2779201-05#Text>

60. Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2779201-05#Text>

61. Лупенко Ю. Сучасні інструменти для фінансування аграрного сектору економіки / Ю. Лупенко, В. Феценко // Україна фінансова: Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. URL: <http://www.ufin.com.ua/>

62. Матюха В. І. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками // Молодий вчений. - 2018. - № 1(2). - С. 930-932. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1\(2\)__87](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1(2)__87)

63. Матюха В. І. Бухгалтерський облік розрахунків підприємства за товарними операціями / В. І. Матюха, Г. В. Мисака // Молодий вчений. - 2018. - № 1(2). - С. 933-936. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_1%282%29__88

64. Марусяк Н. Л. Дебіторська та кредиторська заборгованість як основні фінансові регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - №7. - с. 90-95. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_2_

65. Марчак Н. В. Управління кредиторською заборгованістю як джерелом фінансування підприємств // Інноваційна економіка. - 2011. - №2. - с. 237-239. URL: <http://www.vtei.com.ua/images/OFF/bo/konf/2.pdf>

66. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку від 29 грудня 2000 р. № 356 URL: <http://www.uazakon.com/big/text574/pg1.htm>.

67. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку URL:

<http://www.minfin.gov.ua>.

68. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: Навчально-довідковий посібник / [Ю.С. Цал-Цалко, Г.Г. Кірейцев, І.В. Луканьов та ін.]. – Житомир: ПП «Рута», 2011. – 707 с.

69. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 р. URL: <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151-miznarodni-standarti-kontrolu-yakosti-2016-2017>

70. Михалкевич А.П. Бухгалтерский учет на предприятиях зарубежных стран: учеб. пособие/ А.П. Михалкевич . – Мн.: 2008. – 454 с.

71. Марушко Н.С., Воляник Г.М. Аналіз залученого капіталу підприємства в процесі його формування. URL: [site:www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua).

72. Моцюк М. Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів підприємства / М. Моцюк // Науковий блог НАУ «Острозька академія». – 2014. URL: <http://naub.oa.edu.ua/>

73. Морозовська Г. Овердрафт: бухгалтерський і податковий облік // Газета «Інтерактивна бухгалтерія». - № 135. – 2013. – с. 4 – 8

74. Мних С. В. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства: монографія / С. В. Мних, А. Д. Бутко, О. Ю. Большакова та ін.// . – К.: Вид-во КНТЕУ, 2005. – 230 с.

75. Музиченко А. О. Аналітичне забезпечення управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / А. О. Музиченко. – Київ, 2010. – 21 с.

76. Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України». URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>

77. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні

вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>

78. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 р. № 879. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>

79. Нікітчук К.М. Аудиторські процедури як основи контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. - 2016. - випуск 4 (04). URL: <http://easterneurope-ebm.in.ua>.

80. Недільська Л. В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Л. В. Недільська. – Житомир, 2010. – 21 с.

81. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>

82. Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України». URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>

83. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» від 31.01.2000 р. № 20. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>

84. Орлова В. К. Фінансовий облік : навч. підруч. / В. К. Орлова, М. С. Орлов, С. В. Хома. — 2-ге вид., доп. і переробл. — К.: Центр навчальної літератури, 2010. — 510 с.

85. Оспіщев В.І. Фінанси: курс для фінансистів: навч. посіб./ В.І. Оспіщев. – К.: Знання, 2008. – 567 с.

86. Петрик О.А. Проблеми уточнення та розвитку методів, способів і прийомів аудиту / О.А. Петрик // Бухгалтерський облік і аудит – 2014. – № 11. –

с. 68 – 69

87. Петик М. І. Механізм формування фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва в економіці України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / М. І. Петик. – Львів, 2010. – 25 с.

88. Петіна Л. В. Управління фінансовими потоками сільськогосподарських підприємств / Л. В. Петіна // Облік і фінанси АПК. – 2011. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1113/>

89. Пономаренко Н. М. Організаційно-методичні аспекти обліку розрахункових операцій підприємства // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. - 2015. - Вип. 1(2). - с. 116-120. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuuес_2015_1\(2\)___27.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuuес_2015_1(2)___27.pdf)

90. Потій В. Кредиторська заборгованість і її роль у формуванні капіталу підприємства // Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. - 2010. - № 3-4. - с. 23-26. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/rcpu_2010_3-4_5.pdf

91. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T990996.html

92. Практичний аудит: анфАС та ПРОФІль / [А. Клімов, О. Міронова, В. Пантелєєв, К. Утенкова]; за ред. В.Ю. Лісіної. – Х.: Фактор, 2010. – 720 с.

93. Побережець О. В. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2017. - Т. 22, Вип. 4. - С. 138-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_4_31

94. Погрібна О.П. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками запасів на агропромислових підприємствах // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 1(3). - С. 186-192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2013_1_3_27

95. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, затверджене наказом Мінфіну України від 24.05.95 р.

№ 88. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T990996.html

96. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 273 від 08. 10.1999 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

97. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T990996.html

98. Привалова Л.В., Шило Л.А. Роль фінансових ресурсів у структурі капіталу підприємства // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. – 2012. – № 1 (27). – с. 146– 152. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/1463>

99. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: Підручник. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.

100. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції: Закон України № 1115 від 17.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1115-20#Text>

101. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції: Закон України № 1600- IX від 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1600-20#Text>

102. Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2015 р. № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-16#Text>

103. Редько О. Методи аудиторської практики URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/.../detail.php3>

104. Редько О. Процедури аудиту як основа професійної практики URL: <http://liber.onu.edu.ua/opacunicode/index.php>

105. Рибіцька А. В. «Капітал» та «позиковий капітал»: економічна суть, еволюція понять // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-

економічного університету. Економічні науки. - 2013. - Вип. 1. - с. 440-451.

URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvbdfa_2013_1_48.pdf

106. Русак Н.А., Русак В.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: Справочное пособие / Н.А. Русак, В.А. Русак. – Мн.: Высш. Шк., 1997. – 254 с.

107. Рудницький В. С. Методологія і організація аудиту зобов'язань: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2011. 196 с.

108. Структура балансу підприємств за видами економічної діяльності URL: <http://ukrstat.org/uk/operativ/menu/>

109. Сук Л. Облік кредитів банків // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. - №18(267). – с.31-43

110. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 352 с.

111. Сирцева С.В. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами // Глобальні та національні проблеми економіки: Електронне наукове видання. - 2016. - Випуск № 14. URL: <http://global-national.in.ua>.

112. Спіцина Н. В. Деякі особливості оцінки розрахунків за національними та міжнародними стандартами обліку та звітності // Інтелект XXI. - 2018. - № 3. - С. 186-190. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_3_41

113. Спіцина Н.В. Обліково-аналітичне забезпечення системи управління розрахунками за товарними операціями: монографія / Н.В. Спіцина, Т.В. Момот, Н.С. Акімова. – Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2019. – 281 с.

114. Сук Л. К. Облікове забезпечення кругообороту капіталу // Облік і фінанси. - 2021. - № 1. - С. 29-35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2021_1_6

115. Слесар Т. Організація технології облікового процесу власного капіталу // Вісник економіки. - 2021. - Вип. 2. - С. 145-159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2021_2_13

116. Тарасова О. В. Питання організації обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками // Бізнес-навігатор. - 2020. - Вип. 3. - С. 158-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2020_3_29

117. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / Н.М. Ткаченко. – К: Алеута, 2011 . – 976 с.

118. Усач Б. Ф. Аудит : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: Знання, 2004. 231 с.

119. Утенкова К.О. Аудит: навч. посіб. / К.О. Утенкова. - К: Алерта, 2011. - 408 с.

120. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / Огійчук М.Ф., Плаксієнко В.Я., Беленкова М.І. та інші / За ред. проф. М.Ф. Огійчук . – К.: . – 6-те вид, перероб. і допов. – К.: Алерта, 2011. – 1042 с.

121. Фінансовий контроль: міжнародний досвід: науково-практичне видання / за ред. проф. Г. М. Азаренкової. Київ: УБС НБУ, 2013. 429 с.

122. Цивільний кодекс України / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/>.

123. Шеремет Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа . – М.: ИНФРА, 2003. – 197 с.